

ΓΝΩΜΗ της Ο.Κ.Ε.

“Equal” Πρόγραμμα Κοινοτικής Πρωτοβουλίας
για την καταπολέμηση των διακρίσεων
και ανισοτήτων σε σχέση με την αγορά
εργασίας στην Ελλάδα

Γ΄ Κοινοτικό Πλαίσιο Στήριξης -
Κ.Π.Σ. (vo. 8)

Αθήνα, 21 Δεκεμβρίου 2001

Διαδικασία

Η Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή της Ελλάδος (Ο.Κ.Ε.) ανέλαβε την έκδοση Γνώμης, για το Επιχειρησιακό Πρόγραμμα της Κοινοτικής Πρωτοβουλίας "EQUAL", με βάση το άρθρο 82 παρ. 3 του Συντάγματος και το άρθρο 4 του Ν. 2232/1994.

Η Ο.Κ.Ε. αποφάσισε την έκδοση Γνώμης για κάθε Επιχειρησιακό Πρόγραμμα για τρεις λόγους. Πρώτον, σύμφωνα με τον ιδρυτικό νόμο της Ο.Κ.Ε. ο μόνος τρόπος με τον οποίο μπορεί να εκφρασθεί επί διαφόρων κειμένων, όπως το Επιχειρησιακό Πρόγραμμα, είναι με τη διαδικασία που προβλέπει το άρθρο 2 του Ν. 2232/1994. Δεύτερον, η Ο.Κ.Ε. αναγνωρίζει ότι οι θέσεις που εκφράζονται στα διάφορα Επιχειρησιακά Προγράμματα και στο Συμπλήρωμα Προγραμματισμού, αποτελούν σημαντικές πολιτικές παρεμβάσεις, για τις οποίες απαιτείται και η άποψη της ελληνικής κοινωνίας - ανεξαρτήτως αν αυτές μπορούν να αλλάξουν - εφόσον έχουν συμφωνηθεί μεταξύ της Κυβέρνησης και της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Τρίτον, η Ο.Κ.Ε. κρίνει ότι είναι απαραίτητες αυτές οι γνωμοδοτήσεις τώρα, για να έχει άποψη για τις αλλαγές που θα απαιτηθούν να γίνουν το 2003, στη διαδικασία της ενδιάμεσης αξιολόγησης του Κ.Π.Σ.

Η Ο.Κ.Ε. συμμετέχει με δικαίωμα ψήφου σε όλες τις Επιτροπές Παρακολούθησης του Γ' Κ.Π.Σ. με τακτικό και αναπληρωματικό μέλος και με σκοπό τη βελτιστοποίηση των θέσεων που θα εκφράσουν οι εκπρόσωποι της σε αυτές, έχει συστήσει ειδική Επιτροπή Επιστημονικής Στήριξης για το Γ' Κ.Π.Σ. με Πρόεδρο τον κ. **Δημήτρη Πολίτη** και μέλη τους κ.κ. **Χαράλαμπο Κεφάλαι**, **Ρένα**

Κουμάντου, **Κωνσταντίνο Κόλλια**, **Νικόλαο Λιόλιο** και **Παναγιώτη Αλεξόπουλο**. Ως εμπειρογνώμονες μετέχουν οι κ.κ. **Φωκίων Δεληγιάννης**, **Κατερίνα Μπατζελή** και **Γιώργος Ρωμανιάς**. Τον επιστημονικό συντονισμό έχουν οι επιστημονικοί συνεργάτες της Ο.Κ.Ε. **Δρ. Ματίνα Γιαννακούρου**, **Μαρία Ιωαννίδου** και **Δρ. Αθανάσιος Παπαϊωάννου**.

Ειδικότερα για το "EQUAL" συστάθηκε Επιτροπή με Πρόεδρο τον κ. **Χαράλαμπο Κεφάλαι** και μέλη τους κ.κ. **Γεώργιο Γωνιωτάκη**, **Μιχάλη Κομνηνό**, **Εμμανουήλ Κοντοπάνο**, **Στέφανο Λαιμό**, **Διονύσιο Μαυροκέφαλο**, **Γεώργιο Μότσο**, **Κων/νο Παγκαρλιώτα** και **Θεόδωρο Σχινά**. Στην Επιτροπή Εργασίας συμμετείχαν ως εμπειρογνώμονες η κα **Αναστασία Κουτσιβίτου**, Στέλεχος ΣΕΒ, ο κ. **Βασίλης Παπαδόγαμβρος**, Δ/ντής του ΚΕΚ του Ι.Ν.Ε./ΓΣΕΕ-ΑΔΕΔΥ και ο κ. **Άρης Πλευράκης**. Τον επιστημονικό συντονισμό των εργασιών της Επιτροπής είχε η Επιστημονική Συνεργάτις της Ο.Κ.Ε. και Δρ Νομικής κα **Ματίνα Γιαννακούρου**.

Η Επιτροπή Εργασίας άρχισε τις εργασίες της στις 4/7/01 και τις ολοκλήρωσε σε τέσσερις (4) συνεδριάσεις. Η Εκτελεστική Επιτροπή διαμόρφωσε την εισήγησή της προς την Ολομέλεια στις 10/12/01.

Η Ολομέλεια της Ο.Κ.Ε., στην οποία εισηγητές ήταν οι κ.κ. **Χαράλαμπος Κεφάλαι** και **Στέφανος Λαιμός**, κατόπιν ολοκλήρωσης της συζήτησης του θέματος στη συνεδρίαση της 21ης Δεκεμβρίου 2001 ενέκρινε το κείμενο που ακολουθεί ως υπ' αριθμ. **68** Γνώμη της Ο.Κ.Ε.

Α. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Ανάπτυξη και Κοινωνική Συνοχή

Σε μία σύγχρονη δημοκρατική κοινωνία, η επιτυχία μιας στρατηγικής οικονομικής ανάπτυξης εξαρτάται, κυρίως, από τη συμμετοχή του συνόλου των κοινωνικών και οικονομικών δυνάμεων στο σχεδιασμό, την υλοποίηση και τον έλεγχο όλων των απαραίτητων μέτρων πολιτικής. Η κοινωνική συναίνεση σε ένα σχέδιο οικονομικής ανάπτυξης προϋποθέτει ότι αυτό διέπεται από τις αρχές της άμβλυσης των οικονομικών και κοινωνικών ανισοτήτων. Η μακροχρόνια και συνεπώς βιώσιμη οικονομική ανάπτυξη δεν απαιτεί μόνο σεβασμό στο περιβάλλον και στις μελλοντικές γενιές, αλλά και άμβλυση των κοινωνικών και οικονομικών ανισοτήτων, οι οποίες καθίστανται εφικτές σε ένα περιβάλλον οικονομικής ανάπτυξης και προόδου. Η εμπειρία έχει καταδείξει ότι η κοινωνική συναίνεση επί των προγραμμάτων οικονομικής ανάπτυξης αποτελεί την απαραίτητη προϋπόθεση για την υλοποίηση μακρόπνων αναπτυξιακών σχεδίων. Προσπάθειες επιβολής συνολικών ή επί μέρους οικονομικών μέτρων και πολιτικών που βρίσκουν αντίθετους τους κοινωνικούς εταίρους έχουν περιορισμένες πιθανότητες επιτυχίας.

Η πορεία της οικονομικής ανάπτυξης της Ελλάδος στο δεύτερο μισό του εικοστού αιώνα μπορεί να χαρακτηριστεί συνολικά ως επιτυχημένη όσον αφορά στην επίτευξη του στόχου της οικονομικής μεγέθυνσης (αύξηση του συνολικού και κατά κεφαλή ΑΕΠ). Η τελευταία δεκαετία έδειξε ότι οι κοινωνικοί εταίροι είναι σε θέση να συμβάλλουν ουσιαστικά στην επίτευξη εθνικών οικονομικών στόχων, όπως αυτόν της ένταξης της χώρας μας στην Οικονομική και Νομισματική Ένωση της Ευρώπης (Ο.Ν.Ε.).

Ο νέος στόχος, που πολύ σωστά πλέον τίθεται στη χώρα μας, της σύγκλισης της οικονομίας μας με τις αναπτυγμένες οικο-

νομίες των χωρών μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης θα πρέπει να γίνει μέσα σε ένα πλαίσιο κοινωνικής συναίνεσης και αποδοχής, της οποίας ένα από τα βασικά χαρακτηριστικά της θα είναι και η άμβλυση των κοινωνικών και οικονομικών ανισοτήτων που δημιουργήθηκαν στην πορεία ένταξης της χώρας μας στην Ο.Ν.Ε. και όχι μόνο εξ αιτίας αυτής. Επίσης, η συμμετοχή της Ελλάδος στην Ενιαία Ευρώπη θα πρέπει να συμβάλει στην αναβάθμιση της δημοκρατικής λειτουργίας και της κοινωνικής δικαιοσύνης στην Ευρωπαϊκή Ένωση, με απώτερο σκοπό τη μεγαλύτερη αποδοχή από τους λαούς της.

Γ' Κ.Π.Σ. και Κοινωνικός Έλεγχος - Συμμετοχή

Η διαδικασία που ακολουθήθηκε για το νέο αναπτυξιακό σχέδιο της χώρας της περιόδου 2000-2006 δείχνει ότι η ελληνική πολιτεία αρχίζει να λαμβάνει υπόψη της την ανάγκη της συμμετοχής των κοινωνικών εταίρων στο σχεδιασμό του προγράμματος οικονομικής ανάπτυξης της χώρας. Η συμμετοχή της Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής της Ελλάδος (Ο.Κ.Ε.), με γνωμοδοτήσεις, στο στάδιο του συνολικού σχεδιασμού ήταν πολύ σημαντική (βλέπε παρακάτω το σχετικό μέρος), αλλά δεν της ζητήθηκε και η ανάλογη συμμετοχή στα επί μέρους (τομεακά) προγράμματα ανάπτυξης. Ενθαρρυντική, όμως, είναι η συμμετοχή της Ο.Κ.Ε. στην υλοποίηση αυτού του προγράμματος οικονομικής ανάπτυξης της χώρας, που για πρώτη φορά καθιερώνεται και θεσμικά σε όλα τα επίπεδα (11 τομείς και 13 περιφέρειες). Το πιο σημαντικό από όλα είναι η καθιέρωση του δικαιώματος θεσμικού ελέγχου της διαδικασίας υλοποίησης αυτού του σχεδίου οικονομικής ανάπτυξης στο πλαίσιο των χρηματοδοτικών ενισχύσεων της Ευρωπαϊκής Ένωσης ή όπως πλέον έχει καθιερωθεί να ονομάζεται του Γ' Κοινοτικού Πλαισίου Στήριξης (Κ.Π.Σ.).

Τα Κοινοτικά Πλαίσια Στήριξης είναι ολοκληρωμένα διαρθρωτικά προγράμματα οικονομικής ανάπτυξης και αποτελούν το βασικό εργαλείο της ευρωπαϊκής περιφερειακής και διαρθρωτικής πολιτικής. Χρηματοδοτούνται, κατά το ήμισυ, περίπου, από τα Ευρωπαϊκά Διαρθρωτικά Ταμεία και αποσκοπούν στη διεύρυνση των παραγωγικών δυνατοτήτων της οικονομίας και στην αποτελεσματικότερη λειτουργία των αγορών.

Το Γ' Κ.Π.Σ., που υλοποιείται στο διάστημα 2000-2006, έχει στόχο την οικονομική και κοινωνική συνοχή, με κύριες προτεραιότητες την ανταγωνιστικότητα, την απασχόληση, μέσω της ανάπτυξης του ανθρώπινου δυναμικού, το περιβάλλον και τη βιώσιμη ανάπτυξη, καθώς και την παροχή ίσων ευκαιριών. Η συμβολή των κοινωνικών φορέων στην υλοποίηση του Γ' Κ.Π.Σ., που αποτελεί τη σημαντικότερη ολοκληρωμένη αναπτυξιακή παρέμβαση για την Ελλάδα, τα επόμενα χρόνια, είναι επιβεβλημένη για τη διασφάλιση της ορθής και δημοκρατικής διαχείρισης και της αξιοποίησης των σημαντικότερων διαρθρωτικών, εθνικών και ιδιωτικών, πόρων που θα χρηματοδοτήσουν τα έργα του Γ' Κ.Π.Σ.

Ο σχεδιασμός του Γ' Κ.Π.Σ. έχει ενσωματώσει την εμπειρία της εφαρμογής των δύο πρώτων φάσεων διαρθρωτικών παρεμβάσεων της Ευρωπαϊκής Ένωσης (Ε.Ε.) (Α' και Β' Κ.Π.Σ.) και των μεταβολών που συντελέστηκαν στο οικονομικό και κοινωνικό περιβάλλον κατά τις φάσεις αυτές και συνοδεύθηκε από διεργασίες μεταρρύθμισης των Κανονισμών των Διαρθρωτικών Ταμείων, με στόχο τη βελτίωση της αποτελεσματικότητας της εφαρμογής τους. Στο πλαίσιο αυτό, το Γ' Κ.Π.Σ. χαρακτηρίζεται από τη διαμόρφωση νέων κανόνων όσον αφορά στους στόχους παρεμβάσεων, τις κοινοτικές πρωτοβουλίες, τον προγραμ-

ματισμό των παρεμβάσεων, καθώς και την εταιρική σχέση, την προσθετικότητα και αποτελεσματικότητα της εφαρμογής των διαρθρωτικών πολιτικών.

Οι Τοποθετήσεις της Ο.Κ.Ε. για το Σχέδιο Γ' Κ.Π.Σ.

Στην υλοποίηση του Γ' Κ.Π.Σ., υπάρχει, ιδιαίτερα, σημαντική ενδυνάμωση του ρόλου των κοινωνικών φορέων, μέσω της διεύρυνσης του ορισμού της εταιρικής σχέσης. Με τη μεταρρύθμιση των Διαρθρωτικών Ταμείων, στον ορισμό της εταιρικής σχέσης, εκτός της Ευρωπαϊκής Επιτροπής και του κράτους-μέλους συμμετέχουν πλέον, οι περιφερειακές και τοπικές αρχές, οι οικονομικοί και κοινωνικοί φορείς και άλλοι αρμόδιοι οργανισμοί, στις φάσεις σχεδιασμού, αξιολόγησης, παρακολούθησης και αποτίμησης κάθε δέσμης διαρθρωτικών παρεμβάσεων.

Στην Ελλάδα, η αναβάθμιση της συμμετοχής των κοινωνικών φορέων κατέστη εμφανής από τη φάση σχεδιασμού του Κ.Π.Σ., καθώς ακολουθήθηκε η πρακτική έκφρασης Γνώμης από πλευράς της Ο.Κ.Ε., αλλά και μεμονωμένων κοινωνικών φορέων σε διάφορες φάσεις προετοιμασίας του Σχεδίου Περιφερειακής Ανάπτυξης (Σ.Π.Α.) 2000-2006. Στο πλαίσιο του θεσμού της Ο.Κ.Ε., οι οικονομικοί και κοινωνικοί φορείς είχαν την ευκαιρία να διατυπώσουν τις απόψεις τους και να εμπλακούν στις διαδικασίες κατάρτισης του Γ' Κ.Π.Σ., συμβάλλοντας ουσιαστικά στη διαμόρφωση προτάσεων, για τον προσδιορισμό των διαρθρωτικών παρεμβάσεων. Η Ο.Κ.Ε. έχει επανειλημμένα τοποθετηθεί, σχετικά με τις προκλήσεις-ευκαιρίες, που προκύπτουν από τη μεταρρύθμιση των Διαρθρωτικών Ταμείων και από την υλοποίηση του Γ' Κ.Π.Σ. μέσα από σειρά Γνωμών που έχει εκδώσει¹:

¹ Για το πλήρες κείμενο των Γνωμών, που έχει εκδώσει, μέχρι σήμερα, η Ο.Κ.Ε., βλ. στην ιστοσελίδα της Ο.Κ.Ε. <http://www.oke.gr>

- Γνώμη της Ο.Κ.Ε. “Ατζέντα 2000 - Διαρθρωτικά Ταμεία”, Γνώμη 26/ Φεβρουάριος 1999.
- Γνώμη της Ο.Κ.Ε. “Σχέδιο Περιφερειακής Ανάπτυξης 2000-2006. Μεταποίηση και Υπηρεσίες”, Γνώμη 30/Απρίλιος 1999.
- Γνώμη της Ο.Κ.Ε. “Συνοπτικό Σχέδιο Περιφερειακής Ανάπτυξης 2000-2006”, Γνώμη 34/Αύγουστος 1999.
- Γνώμη της Ο.Κ.Ε. “Σχέδιο Ανάπτυξης 2000-2006”, Γνώμη 36/ Δεκέμβριος 1999.

Η Ο.Κ.Ε. κρίνει θετικά τους νέους προσανατολισμούς που προκύπτουν από τη μεταρρύθμιση των Κανονισμών των Διαρθρωτικών Ταμείων και ιδιαίτερα από την εγκατάλειψη του συστήματος συνδιαχείρισης των διαρθρωτικών σχεδίων και προγραμμάτων από τα εθνικά κράτη και την Ε.Ε. και την υιοθέτηση ενός νέου συστήματος, που χαρακτηρίζεται από την αποκέντρωση των διαδικασιών σχεδιασμού, υλοποίησης, διασφάλισης της μέγιστης δυνατής διαφάνειας και από την αναβάθμιση της ευθύνης των κρατών με ταυτόχρονη συμμετοχή των κοινωνικών φορέων.

Ειδικότερα, η Ο.Κ.Ε. έχει επανειλημμένα εκφράσει την ικανοποίησή της για τη μεταφορά αρμοδιοτήτων προς τα κράτη και για τη διεύρυνση του ορισμού της εταιρικής σχέσης με την επακόλουθη αναβάθμιση της συμμετοχής των κοινωνικών φορέων, που καλούνται πλέον να διαμορφώσουν τις συνιστώσες της οικονομικής ανάπτυξης της χώρας, σε όλο το φάσμα της οικονομικο-κοινωνικής δραστηριότητας.

Ιδιαίτερα κρίσιμη θεωρείται, από πλευράς Ο.Κ.Ε., η ανάγκη επίτευξης μέγιστης αποτελεσματικότητας των διαρθρωτικών πολιτικών. Βασική προϋπόθεση είναι η σύγκλιση των ευρωπαϊκών και εθνικών προγραμμάτων και η μέγιστη προσπάθεια διασφάλισης των προϋποθέσεων πλήρους απορρόφησης των πόρων, αλλά και κυρίως, ορθολογικής αξιοποίησής τους, με αναπτυξιακά κριτήρια.

Η Ο.Κ.Ε., αναγνωρίζοντας την κοινωνική σημασία μιας αναπτυξιακής προσπάθειας, η οποία θα πρέπει να έχει ως στόχο την επίλυση σημαντικών κοινωνικών προβλημάτων, προέβη στην έκδοση Γνωμών Πρωτοβουλίας για δύο πολύ σημαντικά ζητήματα, που είναι “**Η Φτώχεια στην Ελλάδα**” (Γνώμη νο. 41/Ιούλιος 2000) και “**Το Δημογραφικό Ζήτημα**” (Γνώμη νο. 49/Δεκέμβριος 2000). Οι δύο αυτές Γνώμες αποτελούν την αρχή διαμόρφωσης μιας βάσης θέσεων της Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής της Ελλάδος για την κοινωνική διάσταση της αναπτυξιακής πορείας της ελληνικής οικονομίας.

Η Ο.Κ.Ε. θεωρεί αυτονόητο ότι απώτερος σκοπός κάθε αναπτυξιακής προσπάθειας είναι η διαμόρφωση των απαραίτητων προϋποθέσεων κοινωνικής συνοχής που εξασφαλίζεται μόνο όταν αμβλύνονται οι κοινωνικές ανισότητες. Συνεπώς, κάθε αναπτυξιακή προσπάθεια θα πρέπει, άμεσα και έμμεσα, να διαμορφώνει τις απαραίτητες συνθήκες αύξησης της απασχόλησης, μείωσης της φτώχειας και αύξησης της κοινωνικής ευημερίας.

Η Ο.Κ.Ε. στη Γνώμη της για τη φτώχεια είχε θέσει το όλο ζήτημα ως μέρος της αναπτυξιακής προσπάθειας της χώρας. Συγκεκριμένα, είχε αναφέρει ότι το πρόγραμμα για την καταπολέμηση της φτώχειας, δεν μπορεί να στηρίζεται αποκλειστικά στις πολιτικές κοινωνικής πρόνοιας. Αντιθέτως, το πρόγραμμα κατά της φτώχειας, είναι ένα πολυσύνθετο πρόγραμμα που πρέπει να συνδέεται οργανικά με τις:

- επί μέρους εκφάνσεις της αναπτυξιακής πολιτικής,
- πολιτικές για τη γεωργική ανάπτυξη,
- (ενεργητικές και παθητικές) πολιτικές της αγοράς εργασίας,
- πολιτικές κοινωνικής ασφάλειας,
- πολιτικές εκπαίδευσης και επαγγελματικής κατάρτισης,
- πολιτικές υγείας,

- πολιτικές εναντίον του κοινωνικού αποκλεισμού,
- πολιτικές κοινωνικής πρόνοιας, στέγασης και ενίσχυσης της παιδικής ηλικίας και της μητρότητας και
- περιφερειακές πολιτικές.

Γίνεται σαφές από το παραπάνω ότι όλα τα τομεακά επιχειρησιακά προγράμματα, καθώς και όλα τα περιφερειακά προγράμματα, για τα οποία καλείται να γνωμοδοτήσει η Ο.Κ.Ε., έχουν άμεση σχέση με το πρόβλημα της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού. Οι πολιτικές παρέμβασης που αναπτύχθηκαν στις δύο αυτές Γνώμες αποτελούν τη βάση στην οποία στηρίζονται οι προτάσεις της Ο.Κ.Ε. σε όλες τις Γνώμες της για τα επιχειρησιακά προγράμματα υλοποίησης του Γ' Κ.Π.Σ.

Η Ο.Κ.Ε. θεωρεί ότι το Γ' Κ.Π.Σ., ανεξάρτητα αν είναι το τελευταίο πακέτο στήριξης ή όχι, αποτελεί τη μεγάλη ευκαιρία της Ελλάδος για οικονομική και κοινωνική ανάπτυξη. Η Ο.Κ.Ε. γνωρίζει ότι αλλάζουν σημαντικά τα δεδομένα στον πολιτικό και οικονομικό χάρτη της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Η Ο.Κ.Ε. σε δύο Γνώμες της είχε την ευκαιρία να τοποθετηθεί σε ζητήματα που αφορούν το μέλλον της Ευρώπης. Η Ο.Κ.Ε. εξέφρασε τις απόψεις της για το **“Σχέδιο Ανάπτυξης του Κοινοτικού Χώρου”** (Γνώμη νο. 19/Ιούλιος 1998) όπου, εκτός των άλλων, η Ο.Κ.Ε. θεωρεί πολύ σημαντική την πολιτική μεταβίβασης των εισοδημάτων μέσα στην Ευρωπαϊκή Ένωση (Ε.Ε.), ως εργαλείο άμβλυνσης των κοινωνικών ανισοτήτων και συνεπώς μέρος μιας γενικότερης αναπτυξιακής προοπτικής. Στην ίδια γνώμη η Ο.Κ.Ε. επισήμανε το πρόβλημα που μπορεί να δημιουργηθεί από τη διεύρυνση με την μετατόπιση του κέντρου βάρους από τις χώρες της νότιας Ευρώπης στις χώρες της κεντρικής και ανατολικής Ευρώπης. Το θέμα της διεύρυνσης κρίθηκε τόσο σημαντικό που η Ο.Κ.Ε. θεώρησε χρήσιμο να εκφέρει Γνώμη **“Η διεύρυνση**

της Ευρωπαϊκής Ένωσης”, (Γνώμη νο. 46/Οκτώβριος 2000). Στη Γνώμη αυτή η Ο.Κ.Ε. τάχθηκε υπέρ της διεύρυνσης αλλά επισήμανε ότι το “εγχείρημα της διεύρυνσης κρύβει πολλούς κινδύνους για τη σταθερότητα, την οικονομική και κοινωνική συνοχή της Ένωσης”. Η Ο.Κ.Ε., εκτός των άλλων, πρότεινε ότι η αντιμετώπιση αυτών των κινδύνων προϋποθέτει ότι, η Ε.Ε. θα πρέπει να έχει ολοκληρώσει τις εσωτερικές αναδιαρθρώσεις της. Το Γ' Κ.Π.Σ. αποτελεί χρήσιμο εργαλείο επίσπευσης αυτών των εσωτερικών αναδιαρθρώσεων.

Η Ο.Κ.Ε. συμμετέχει με δικαίωμα ψήφου σε όλες τις Επιτροπές Παρακολούθησης του Γ' Κ.Π.Σ. Ειδικότερα, η συμμετοχή της Ο.Κ.Ε. στις εν λόγω Επιτροπές προβλέπεται στον Κανονισμό 1260/1999 του Συμβουλίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης περί γενικών διατάξεων για τα Διαρθρωτικά Ταμεία, ο οποίος εφαρμόστηκε με το Ν. 2860/2000 άρθρο 14. Η εξέλιξη αυτή είναι ιδιαίτερα σημαντική και καταδεικνύει τον αποφασιστικό ρόλο των κοινωνικών και οικονομικών φορέων στη διαδικασία εφαρμογής του Προγράμματος, αφού οι Επιτροπές Παρακολούθησης έχουν την κύρια ευθύνη και τον έλεγχο της αποτελεσματικότητας και της ποιότητας της υλοποίησης. Με σκοπό τη βελτιστοποίηση των θέσεων που θα εκφράσουν οι εκπρόσωποί της σε αυτές, έχει συστήσει ειδική Επιτροπή Επιστημονικής Στήριξης, κατά τα αναφερόμενα ανωτέρω στη Διαδικασία.

Για κάθε τομεακό πρόγραμμα η Ο.Κ.Ε. έχει συστήσει Επιτροπή Εργασίας με σκοπό την έκδοση Γνώμης επί των κειμένων του Επιχειρησιακού Προγράμματος και του Συμπληρώματος Προγραμματισμού. Επίσης, έχει συσταθεί μία επιτροπή για την έκδοση Γνώμης για όλα τα περιφερειακά επιχειρησιακά προγράμματα. Η πρόκληση για την Ο.Κ.Ε. και γενικότερα για τους συμμετέχοντες στην εθνική προσπάθεια αξιοποίησης των δυνατοτήτων που

προσφέρει το Γ' Κ.Π.Σ. είναι μεγάλη, δεδομένου μάλιστα ότι αυτό αφορά σημαντικότερα κονδύλια σε καίριους τομείς της ελληνικής οικονομίας.

Η Ο.Κ.Ε., μετά την συνταγματική κατοχύρωση της (βλ. άρθρο 82 παράγραφος 3 του Συντάγματος), αποτελεί θεσμό, αποστολή του οποίου είναι "η διεξαγωγή του κοινωνικού διαλόγου για τη γενική πολιτική της Χώρας και ιδίως για τις κατευθύνσεις της οικονομικής και κοινωνικής πολιτικής".

Σε αυτό το πλαίσιο, η Ο.Κ.Ε. αποτελεί εκφραστή της θεσμοθετημένης ελληνικής κοινωνίας και θεωρεί ότι εκφράζοντας το σύνολο των κοινωνικών εταίρων έχει την από το νόμο υποχρέωση, αλλά, κυρίως, την υποχρέωση απέναντι στην ελληνική κοινωνία και πολιτεία να τοποθετηθεί επί του πιο σημαντικού σχεδίου διαρθρωτικών παρεμβάσεων που είναι το Γ' Κ.Π.Σ.

Οι Γνώμες της Ο.Κ.Ε. της Ελλάδος για τη Φτώχεια - Κοινωνικό Αποκλεισμό

Η ελληνική Ο.Κ.Ε. έχει ασχοληθεί σε αρκετές Γνώμες της με τα παραπάνω θέματα. Συγκεκριμένα:

- Υπ' αριθμ. 8/97 "Διαδικασία για τον καθορισμό των προϋποθέσεων για τη νόμιμη διαμονή και εργασία των αλλοδαπών στην Ελλάδα, που δεν είναι υπήκοοι των Κρατών-Μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης" (Σχέδιο Προεδρικού Διατάγματος).
- Υπ' αριθμ. 9/97 "Όροι, Διαδικασία και Προϋποθέσεις χορήγησης της Κάρτας Παραμονής Περιορισμένης Χρονικής Διάρκειας σε αλλοδαπούς" (Σχέδιο Προεδρικού Διατάγματος).
- Υπ. αριθμ. 15/98 "Μέριμνα για την Απασχόληση Προσώπων Ειδικών Κατηγοριών" (Προσχέδιο Νόμου).
- Υπ. αριθμ. 16/98 "Ανάπτυξη του Εθνικού Συστήματος Κοινωνικής Φροντίδας και άλλες διατάξεις" (Προσχέδιο Νόμου).
- Υπ. αριθμ. 32/99 "Ο ρόλος των γυναικών στην οικονομική και κοινωνική ζωή των χωρών της νοτιοανατολικής Μεσογείου και ιδιαίτερα η ένταξή τους στην αγορά εργασίας" (Γνώμη Πρωτοβουλίας).
- Υπ. αριθμ. 38/00 "Μετανάστευση και παρομονή αλλοδαπών στην ελληνική επικράτεια" (Νομοχέδιο).
- Υπ. αριθμ. 41/00 " Η Φτώχεια στην Ελλάδα" (Γνώμη Πρωτοβουλίας).
- Υπ. αριθμ. 49/00 "Το Δημογραφικό Ζήτημα" (Γνώμη Πρωτοβουλίας).

Οι Γνώμες της Ο.Κ.Ε. της Ευρωπαϊκής Ένωσης για τον Κοινωνικό Αποκλεισμό

Για το ζήτημα του κοινωνικού αποκλεισμού η Ο.Κ.Ε. της Ευρωπαϊκής Ένωσης έχει διατυπώσει θέσεις που αποτυπώνονται στις ακόλουθες Γνώμες:

- Ελάχιστες προδιαγραφές για τις διαδικασίες με τις οποίες τα κράτη-μέλη χορηγούν και ανακαλούν το καθεστώς του πρόσφυγα - CES 530/01.
- Ίση μεταχείριση ανδρών και γυναικών στην πρόσβαση στην απασχόληση - CES 60/01.
- Προς μια Κοινοτική Στρατηγική-πλαίσιο για την ισότητα των φύλων (2001-2005) - CES 1416/00.
- Θέσπιση ενός Προγράμματος για την ενθάρρυνση της συνεργασίας μεταξύ των κρατών για την καταπολέμηση του κοινωνικού αποκλεισμού - CES 1187/00.
- Οι ηλικιωμένοι εργαζόμενοι - CES 1185/00.

- Ίση μεταχείριση στην απασχόληση και το επάγγελμα - Ίση μεταχείριση προσώπων ανεξάρτητα της φυλετικής ή εθνικής κατηγορίας - Θέσπιση Κοινοτικού Προγράμματος για την καταπολέμηση των διακρίσεων 2001-2006 - CES 596/00.
- Δημιουργία Ευρωπαϊκού Ταμείου για τους πρόσφυγες - CES 474/00.
- Θέσπιση Κοινοτικού Προγράμματος για την προώθηση της ένταξης των προσφύγων - CES 939/99.
- Σχέδιο δράσης κατά του ρατσισμού - CES 1145/98.
- Ρατσισμός, φοβία και αντισημιτισμός - CES 533/96.

Η παρούσα Γνώμη της Ο.Κ.Ε. οργανώνεται σε πέντε μέρη, συμπεριλαμβανομένης και της παρούσας Εισαγωγής. Στο Δεύτε-

ρο Μέρος παρουσιάζεται συνοπτικά το Επιχειρησιακό Πρόγραμμα. Στο Τρίτο Μέρος γίνεται μία Γενική Αξιολόγηση του Προγράμματος. Στο Τέταρτο Μέρος γίνονται οι κατά μέτρο τοποθετήσεις και προτάσεις και στο Πέμπτο Μέρος διατυπώνονται τα τελικά Συμπεράσματα. Ακολουθούν τρία (3) Παραρτήματα, το πρώτο με στοιχεία για τα Προγράμματα "Equal" των κρατών-μελών της Ε.Ε., το δεύτερο με περιεχόμενο τους κοινωνικούς δείκτες που υποβλήθηκαν στο Συμβούλιο Υπουργών στο Λάακεν το Δεκέμβριο του 2001 και το τελευταίο με χρηματοδοτικούς πίνακες του ελληνικού "Equal".

Θα πρέπει εδώ να επισημανθεί ότι οι θέσεις της Ο.Κ.Ε., ανεξαρτήτως από το εάν γίνουν αποδεκτές, αποτελούν μία συνεισφορά στον κοινωνικό διάλογο που θα πρέπει να διεξάγεται συνεχώς γύρω από το Γ' Κ.Π.Σ., και με αυτό το σκεπτικό πιστεύει ότι μπορεί να συμβάλει στην αποτελεσματική εφαρμογή του.

Β. ΣΥΝΟΠΤΙΚΗ ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΤΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ EQUAL

Το EQUAL είναι κοινοτική πρωτοβουλία² με στόχο την ανάπτυξη και προώθηση νέων προσεγγίσεων, μεθόδων και πρακτικών για την αντιμετώπιση κάθε μορφής διακρίσεων και ανισοτήτων που βιώνουν όσοι επιζητούν πρόσβαση στην αγορά εργασίας ή βρίσκονται ήδη σε αυτή. Για την περίοδο 2000-2006 ολοκληρώνει εμπειρίες που αποκτήθηκαν από τις προηγούμενες πρωτοβουλίες ADAPT και ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ, η τελευταία από τις οποίες περιελάμβανε τους κλάδους Now, Horizon, Youthstart και Integra. Το EQUAL είναι πρόγραμμα “ομπρέλα” που θα αποτελέσει ένα εργαλείο όχι για τη δημιουργία υποδομών, αλλά για τον εντοπισμό καλών πρακτικών από διάφορα κράτη-μέλη, με δυνατότητα ενσωμάτωσης στον κορμό των εθνικών και κοινοτικών πολιτικών για την απασχόληση και διευκόλυνσης της εφαρμογής άλλων Ε.Π., όπως αυτό της “Απασχόλησης και Επαγγελματικής Κατάρτισης”.

Στρατηγικός στόχος του Προγράμματος είναι να λειτουργήσει ως πεδίο δοκιμής νέων πολιτικών στον τομέα της απασχόλησης, προκειμένου να αντιμετωπισθεί κάθε μορφή διακρίσεων και ανισοτήτων που βιώνουν όσοι επιζητούν πρόσβαση στην αγορά εργασίας ή βρίσκονται ήδη σε αυτήν. Ο στόχος εδώ δεν αφορά στην υλοποίηση ποσοτικοποιημένων στοιχείων, αλλά σε ποιοτικές αλλαγές, αλλαγές δηλαδή συμπεριφορών, πρακτικών και νοοτροπιών.

Η Πρωτοβουλία θα συμβάλει στην εξειδίκευση των στόχων και μέτρων του Εθνικού Σχεδίου Δράσης για την Απασχόληση (Ε.Σ.Δ.Α.) σε τοπικό, περιφερειακό ή και

τομεακό επίπεδο και θα αναπτύξει καινοτόμες μεθόδους εφαρμογής της πολιτικής και των στόχων του Ε.Σ.Δ.Α.

Ομάδες-στόχοι

Οι επωφελούμενες ομάδες πρόκειται να είναι οι ομάδες που βρίσκονται σε μειονεκτική θέση στην αγορά εργασίας. Ως τέτοιες θεωρούνται οι νέοι, οι γυναίκες, οι απασχολούμενοι με ελλιπή εκπαίδευση, οι αιτούντες άσυλο, τα άτομα με αναπηρίες, οι μετανάστες, οι παλιννοστούντες, οι φυλακισμένοι, αποφυλακισμένοι και ανήλικοι παραβάτες, τα απεξαρτημένα άτομα, οι Τσιγγάνοι και οι Πομάκοι.

Βασικές αρχές υλοποίησης του Προγράμματος

1. Διακρατικότητα

Η εφαρμογή της αρχής της διακρατικότητας στην Πρωτοβουλία πρακτικά σημαίνει ότι κάθε σχέδιο θα πρέπει να υλοποιείται με τη συνεργασία αναπτυξιακών συμπράξεων από δύο τουλάχιστον κράτη-μέλη. Η διακρατική συνεργασία, μέσω της ανταλλαγής εμπειριών και τεχνογνωσίας για τα θεματικά αντικείμενα της EQUAL, αποτελεί ένα ιδανικό εργαλείο για την επίτευξη καινοτομίας. Παράλληλα θα επιδιωχθεί η ουσιαστική σύνδεση των επιμέρους εθνικών σχεδίων, μέσω δράσεων που θα αφορούν την από κοινού παραγωγή προϊόντων και υλοποίηση ενεργειών, τις ανταλλαγές στελεχών και επωφελούμενων, τη μεταφορά τεχνογνωσίας και τον εξ'αρχής κοινό σχεδιασμό των παρεμβάσεων.

² Οι κοινοτικές πρωτοβουλίες είναι διεθνή προγράμματα που έχουν κοινούς στόχους για όλες τις επιλέξιμες περιοχές της Ε.Ε. και επιδιώκουν να λύσουν προβλήματα με ιδιαίτερες κοινοτικές επιπτώσεις. Αντίθετα, ένα τομεακό Ε.Π. αποσκοπεί στην εφαρμογή ενός εθνικού Κ.Π.Σ. σε συγκεκριμένους θεματικούς άξονες. Μετά τη μεταρρύθμιση του Κανονισμού περί Διαρθρωτικών Ταμείων το 1999, οι κοινοτικές πρωτοβουλίες αφορούν τη διασυνοριακή, διακρατική και διαπεριφερειακή συνεργασία, την κοινωνική και οικονομική αναβάθμιση των πόλεων και των προαστίων που διέρχονται κρίση, την αγροτική ανάπτυξη και την προαγωγή νέων μεθόδων καταπολέμησης των διακρίσεων και ανισοτήτων. Για την περίοδο 2000-2006 έχουν εγκριθεί 4 προγράμματα κοινοτικής πρωτοβουλίας: INTERREG, URBAN, LEADER, EQUAL.

2. Καινοτομία

Συστατική επίσης έννοια του Προγράμματος αποτελεί η καινοτομία, η οποία προσδιορίζεται με αντικειμενικά και λειτουργικά κριτήρια. Η αφηρημένη αναφορά στο νεωτεριστικό χαρακτήρα μιας προτεινόμενης μεθόδου, ή ενός προϊόντος δεν θα επαρκεί για τον χαρακτηρισμό του σχεδίου ως καινοτομικού, εφ' όσον δεν συνδέεται με την αύξηση της αποτελεσματικότητας, ή την παροχή λύσεων σε συγκεκριμένα προβλήματα που αφορούν στα εμπόδια πρόσβασης στην αγορά εργασίας διαφόρων μειονεκτουσών ομάδων, την άρση των ανισοτήτων, την προσαρμογή στις νέες τεχνολογικές και οικονομικές εξελίξεις, τη διεύρυνση της πρόσβασης την επαγγελματική κατάρτιση και την ανάπτυξη του κοινωνικού τομέα της οικονομίας.

3. Ενδυνάμωση - Ενεργός συμμετοχή

Η αρχή της ενδυνάμωσης είναι σύμφωνα με τις κατευθύνσεις της Ευρωπαϊκής Επιτροπής βασικό κριτήριο επιλογής για όλα τα σχέδια που θα χρηματοδοτηθούν στο πλαίσιο της EQUAL. Σε επίπεδο σχεδιασμού η ενδυνάμωση μεταφράζεται ως συμμετοχή των ομάδων στόχου στην επιλογή και υλοποίηση των προτεινόμενων παρεμβάσεων. Σε επίπεδο περιεχομένου των σχεδίων της EQUAL, η αρχή της ενδυνάμωσης θα εκφραστεί με την έμφαση στην ανάπτυξη, παράλληλα με τις εργασιακές δεξιότητες και των κοινωνικών δεξιοτήτων των ομάδων στόχου.

4. Αναπτυξιακές Συμπράξεις

Οι Αναπτυξιακές Συμπράξεις, μέσω των οποίων θα υλοποιηθεί το Πρόγραμμα, θα είναι ισχυρές δεσμευτικές συμφω-

νίες εταίρων που δημιουργούνται ad hoc για ένα συγκεκριμένο έργο. Θα αποτελούν τους μοναδικούς δικαιούχους χρηματοδότησης από την EQUAL. Σε αυτές μπορούν να συμμετέχουν δημόσιοι φορείς, οργανισμοί της τοπικής αυτοδιοίκησης, επιχειρήσεις και ιδιαίτερα μικρομεσαίες, επαγγελματικές ενώσεις, κοινωνικοί εταίροι και μη κυβερνητικοί οργανισμοί. Ενθαρρύνεται βέβαια η όσο το δυνατόν μεγαλύτερη αντιπροσωπευτικότητα στη σύνθεσή τους.

5. Mainstreaming και ίσες ευκαιρίες για άνδρες και γυναίκες

Η εφαρμογή της πολιτικής του gender mainstreaming³ για τις ίσες ευκαιρίες μεταξύ γυναικών και ανδρών, θα αφορά όλα τα στάδια της εφαρμογής του Προγράμματος, από τη διατύπωση προτεραιοτήτων και την έναρξη υλοποίησης, έως την καταγραφή και την τελική αξιολόγηση. Πριν από την επιλογή, τα σχέδια θα εξετασθούν συστηματικά, προκειμένου να διαπιστωθεί η δυναμική επίπτωσή τους σε θέματα ισότητας.

Τα σχέδια που θα επιλεγούν θα πρέπει αποδεδειγμένα να οδηγούν σε μείωση των ανισοτήτων ανάμεσα σε άνδρες και γυναίκες αναφορικά με την απασχόληση, την εκπαίδευση και κατάρτιση, τη δημιουργία επιχειρήσεων καθώς και τη συμφιλίωση της επαγγελματικής με την οικογενειακή ζωή.

6. Ευρύτερη εφαρμογή

Τελικός στόχος της EQUAL είναι οι καινοτόμες προσεγγίσεις που θα αναπτυχθούν από τα χρηματοδοτούμενα σχέδια να επηρεάσουν και να αποτελέσουν αντικείμενο των εθνικών και ευρωπαϊκών πολιτικών για την απασχόληση, την επαγγελ-

³ Η πολιτική του gender mainstreaming εγκαινιάστηκε από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή το 1996. Με τον όρο αυτό που παραμένει αμετάφραστος αποδίδεται η ενσωμάτωση της διάστασης του φύλου σε όλους τους τομείς και τα επίπεδα της λήψης των αποφάσεων, από όλους τους φορείς που εμπλέκονται άμεσα ή έμμεσα στο σχεδιασμό και την υλοποίηση των πολιτικών.

ματική κατάρτιση και την καταπολέμηση του κοινωνικού αποκλεισμού. Επιδιώκεται επίσης οι καλές πρακτικές που θα προκύψουν, ακόμη και εάν δεν μετουσιωθούν σε πολιτικές ευρύτερης εφαρμογής, να υιοθετηθούν από ένα μεγαλύτερο κύκλο φορέων (επιχειρήσεις, κοινωνικούς εταίρους, οργανισμούς τοπικής αυτοδιοίκησης κλπ.), οι οποίοι, παρόλο που δεν θα έχουν συμμετάσχει στην EQUAL, θα μπορούν να επωφεληθούν από τα αξιόλογα αποτελέσματα της.

Στάδια υλοποίησης

Το πρόγραμμα της Κοινοτικής Πρωτοβουλίας θα υλοποιηθεί εξελικτικά μέσα από τρεις κατηγορίες ενεργειών.

Η πρώτη αφορά στην σύσταση των Αναπτυξιακών Συμπράξεων και της διακρατικής συνεργασίας. Θα απορροφήσει το 3% του συνολικού προϋπολογισμού και θα διαρκέσει έξι μήνες από την επιλογή των Αναπτυξιακών Συμπράξεων. Η δεύτερη κατηγορία ενεργειών αφορά στην υλοποίηση των σχεδίων των Αναπτυξιακών Συμπράξεων. Είναι ο κορμός του Προγράμματος. Θα απορροφήσει το 76% του συνολικού προϋπολογισμού και θα διαρκέσει έως 2 χρόνια το περισσότερο. Η τρίτη κατηγορία αφορά στην δικτύωση, τη διάδοση καλών πρακτικών και την επίτευξη αντίκτυπου στις εθνικές πολιτικές. Θα απορροφήσει το 15% του συνολικού προϋπολογισμού και θα πραγματοποιηθεί κατά τη διάρκεια - περίπου από τη μέση - της δεύτερης φάσης, όταν θα αρχίσουν να εμφανίζονται τα πρώτα αποτελέσματα της αλλά και μετά την ολοκλήρωσή της.

Το υπόλοιπο 6% του προγράμματος ανήκει στην Τεχνική Βοήθεια.

Περιεχόμενο Παρεμβάσεων

Από πλευράς υλοποιούμενων δράσεων, το Πρόγραμμα διαρθρώνεται σε 5 Υποπρο-

γράμματα και 9 μέτρα. Οκτώ από αυτά συνδέονται άμεσα με τους τέσσερις πυλώνες της Ευρωπαϊκής Στρατηγικής για την Απασχόληση και με το ΕΣΔΑ, ενώ το ένατο μέτρο καλύπτει τις ανάγκες των αιτούντων άσυλο. Πρόκειται για ένα νέο πεδίο πειραματισμού και εναρμόνισης της ευρωπαϊκής πολιτικής ασύλου στην κατεύθυνση της διευκόλυνσης της κοινωνικής και επαγγελματικής ένταξης των αιτούντων άσυλο. Ξεχωριστό Υποπρόγραμμα αποτελεί η Τεχνική Βοήθεια.

Τα Υποπρογράμματα και τα Μέτρα περιγράφονται συνοπτικά ως εξής:

ΥΠΟΠΡΟΓΡΑΜΜΑ 1: ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΙΜΟΤΗΤΑ

Μέτρα:

- 1.1. Διευκόλυνση της πρόσβασης και της επιστροφής στην αγορά εργασίας.
- 1.2. Καταπολέμηση του ρατσισμού και της ξενοφοβίας σε σχέση με την αγορά εργασίας.

Ενέργειες:

Οι ενέργειες οι οποίες περιλαμβάνονται **στο Μέτρο 1.1** αποβλέπουν:

- α. στην ενίσχυση των μηχανισμών και δομών που με τις δράσεις τους συμβάλλουν στην αντιμετώπιση των διακρίσεων στην αγορά εργασίας σε συνδυασμό με την υιοθέτηση συστημάτων ολοκληρωμένης και εξατομικευμένης προσέγγισης και υποστήριξης των ανέργων, στην ανάπτυξη δικτύων, στην αναβάθμιση του προφίλ των στελεχών και στην αξιολόγηση των υπηρεσιών (**Ενέργεια 1.1.1.**),
- β. στην πολύπλευρη προσέγγιση της δικτύωσης υφιστάμενων δομών και φορέων στήριξης της απασχόλησης αξιοποιώντας σε μεγάλο βαθμό την υφιστάμενη εμπειρία (**Ενέργεια 1.1.2.**),

- γ. στις νέες πηγές απασχόλησης σε συνδυασμό με την ανάπτυξη εθελοντικών δραστηριοτήτων και στο καινοτόμο περιεχόμενων των πιλοτικών ενεργειών κατάρτισης οι οποίες συνοδεύονται από συμπληρωματικές υποστηρικτικές υπηρεσίες **(Ενέργεια 1.1.3.)**,
- δ. σε εξειδικευμένα προγράμματα τοποθέτησεων με πρόβλεψη ευέλικτων εργασιακών μοντέλων για τα άτομα με ειδικές ανάγκες και την προσαρμογή του χώρου εργασίας **(Ενέργεια 1.1.4.)** και
- ε. στην ενημέρωση και ευαισθητοποίηση του εργοδοτικού παράγοντα για τη διασφάλιση της ενεργούς συμμετοχής του και στη δημιουργία κινήτρων συμμετοχής του, καθώς και καθοδήγηση για την αξιοποίηση υφιστάμενων κινήτρων **(Ενέργεια 1.1.5.)**.

Το **μέτρο 1.2.** στοχεύει στην καταπολέμηση του ρατσισμού και της ξενοφοβίας “μέσω της αλλαγής νοοτροπίας και συμπεριφοράς προεπιλεγμένου αριθμού κρίσιμων φορέων, θεσμών και ομάδων, οι οποίοι συνειδητά ή ασυνείδητα, άμεσα ή έμμεσα, συντηρούν τις διακρίσεις και τις προκαταλήψεις”. Στο Μέτρο δίνεται ιδιαίτερη έμφαση α) σε καινοτομικά στοιχεία τα οποία αυξάνουν τις δυνατότητες mainstreaming. (Επισημαίνουμε την εκπόνηση κώδικα δεοντολογίας και καλής πρακτικής στους χώρους εργασίας, την υποστήριξη πρωτοβουλιών ανάπτυξης συνδικαλιστικής συνείδησης και συμμετοχής αλλοδαπών εργαζομένων σε συνδικάτα και δραστηριότητες συλλογικής οργάνωσης) **(Ενέργεια 1.2.2.)**. β) στην ευαισθητοποίηση της κοινής γνώμης και των διαμορφωτών της, καθώς και των κοινωνικών εταίρων στο ζήτημα της καταπολέμησης του ρατσισμού και της ξενοφοβίας **(Ενέργεια 1.2.3.)**.

ΥΠΟΠΡΟΓΡΑΜΜΑ 2: ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΟΥ ΠΝΕΥΜΑΤΟΣ

Μέτρα:

- 2.1. Πρόσβαση για όλους όσον αφορά στη διαδικασία δημιουργίας μίας επιχείρησης.
- 2.2. Ενίσχυση της κοινωνικής οικονομίας.

Ενέργειες:

Μέτρο 2.1.:

- α. στη δικτύωση για την προώθηση της επιχειρηματικότητας λαμβάνοντας υπόψη τις τοπικές ιδιαιτερότητες/ανάγκες/δυνατότητες καθώς και την εμπειρία και τεχνογνωσία σε ευρωπαϊκό επίπεδο με σημαντική δυναμική mainstreaming **(Ενέργεια 2.1.1.)**,
- β. στη δημιουργία συστημάτων πληροφόρησης, στήριξης, συμβουλευτικής και αξιολόγησης της αποτελεσματικότητας των δομών /υπηρεσιών με την ενεργό συμμετοχή των επωφελούμενων, στην μετεξέλιξη των υφιστάμενων μηχανισμών/ δομών σε μόνιμες υπηρεσίες στήριξης πολλαπλών κατηγοριών αποκλεισμένων ομάδων και στη δημιουργία καινοτόμων μοντέλων/ μεθοδολογιών **(Ενέργεια 2.1.2.)**,
- γ. σε ενέργειες που αποσκοπούν στην ανάπτυξη νέων μορφών επιχειρηματικότητας με έμφαση στην Κοινωνία της Πληροφορίας, στη δημιουργία “προστατευόμενου περιβάλλοντος” για την υποστήριξη των νέων επιχειρηματιών, στην εφαρμογή καινοτόμων μηχανισμών, τεχνικών και μεθόδων υποστήριξης και παρακολούθησης της επιχειρηματικότητας ευπαθών κοινωνικά ομάδων **(Ενέργεια 2.1.3.)**.

Προτείνεται μέσω της αξιολόγησης των υπηρεσιών που παρέχονται από τις δομές

τα συστήματα και τους μηχανισμούς που υποστηρίζει το συγκεκριμένο μέτρο, της αξιοποίησης της υφιστάμενης εμπειρίας και της δικτύωσης σε ευρωπαϊκό επίπεδο να δημιουργηθούν οι δυνατότητες περιγραφής του επαγγελματικού προφίλ του συμβούλου υποστήριξης της επιχειρηματικότητας (για κοινωνικά ευπαθείς ομάδες) και πιθανώς η περιγραφή αντίστοιχων θέσεων εργασίας.

Μέτρο 2.2.:

2.2.1. Διαμόρφωση κατάλληλου επιχειρηματικού πλαισίου-περιβάλλοντος για τη διευκόλυνση της επιχειρησιακής δράσης στον τρίτο τομέα.

2.2.2. Ανάδειξη νέων επαγγελματιών στην κοινωνική οικονομία.

2.2.3. Ενίσχυση της απασχόλησης και υποστήριξη της δημιουργίας νέων επιχειρήσεων/οργανισμών στον κοινωνικό τομέα.

ΥΠΟΠΡΟΓΡΑΜΜΑ 3: ΠΡΟΣΑΡΜΟΣΤΙΚΟΤΗΤΑ

Μέτρα:

3.1. Προώθηση της δια βίου μάθησης και των εργασιακών πρακτικών ενσωμάτωσης.

3.2. Υποστήριξη της προσαρμοστικότητας των εταιρειών και των εργαζομένων.

Ενέργειες:

Μέτρο 3.1.:

α. Καινοτόμες πρακτικές αντιμετώπισης της αδυναμίας των ΜΜΕ και των εργαζομένων σε αυτές να βελτιώνουν και να επικαιροποιούν τις δεξιότητες και τα εργασιακά τους προσόντα μέσα από διαδικασίες κυκλικής εργασίας με στόχο την είσοδο στην αγορά ατόμων

που προέρχονται από ευπαθείς κοινωνικά ομάδες (**Ενέργεια 3.1.1.**).

β. Υιοθέτηση από ΜΜΕ καινοτόμων σχεδίων μετεξέλιξής τους σε οργανισμούς που μαθαίνουν. Αυτό προτείνεται να επιτευχθεί με ενσωμάτωση διαδικασιών δια βίου μάθησης και παράλληλη αναμόρφωση του οργανωτικού τους μοντέλου στην κατεύθυνση της επιχείρησης που “μαθαίνει” (**Ενέργεια 3.1.2.**).

γ. Πιλοτική εφαρμογή εργαλείων για την εξ αποστάσεως πιστοποίηση δεξιοτήτων και γνώσεων με τη συνεργασία επιχειρήσεων, εκπαιδευτικών οργανισμών και επαγγελματικών φορέων. Ενίσχυση επιχειρήσεων για εγκατάσταση κατάλληλου εξοπλισμού και διαμόρφωση εργασιακού περιβάλλοντος ώστε να αξιοποιηθούν εφαρμογές πληροφορικής και επικοινωνιών για συνεχή εκπαίδευση εργαζομένων και διευκόλυνση της πρόσβασης σε αυτές ατόμων με χαμηλά προσόντα ή ειδικές ανάγκες. Διαμόρφωση περιβάλλοντος προς εξυπηρέτηση της εργασίας Α.Μ.Ε.Α. (**Ενέργεια 3.1.3.**).

δ. Συγκριτικά πλεονεκτήματα της κοινωνίας των πληροφοριών με την αξιοποίηση νέων τεχνολογικών εφαρμογών για την υποστήριξη ατόμων με επισφαλή θέση εργασίας και χαμηλά προσόντα (με προτεραιότητα σε ομάδες πληθυσμού απομακρυσμένων γεωγραφικών περιοχών) (**Ενέργεια 3.1.4.**).

ΥΠΟΠΡΟΓΡΑΜΜΑ 4: ΙΣΕΣ ΕΥΚΑΙΡΙΕΣ ΓΙΑ ΓΥΝΑΙΚΕΣ ΚΑΙ ΑΝΔΡΕΣ

Μέτρα:

4.1. Συνδυασμός οικογενειακής και επαγγελματικής ζωής.

4.2. Ενθάρρυνση της κατάρτησης του επαγγελματικού διαχωρισμού.

Ενέργειες:**Μέτρο 4.1.:**

- α.** Προώθηση νέων προτύπων οργάνωσης της εργασίας για τη συμφιλίωση της οικογενειακής και επαγγελματικής ζωής (**4.1.1.**). Αφορά ενέργειες για την ανάπτυξη νέων προτύπων οργάνωσης της εργασίας (τηλεργασία, ευέλικτη διεύθυνση του χρόνου εργασίας κ.ά.) καθώς και αναβάθμισης των δεξιοτήτων των γυναικών που έχουν απομακρυνθεί από την απασχόληση λόγω οικογενειακών υποχρεώσεων.
- β.** Ενέργειες για την εξάλειψη στερεοτύπων για το ρόλο των δύο φύλων στην οικογένεια (**4.1.2.**). Αφορά σε δράσεις για την ισότιμη συμμετοχή των δύο φύλων στην απασχόληση, έτσι ώστε το περιβάλλον της εργασίας να καταστεί φιλικότερο προς την οικογένεια και τις γυναίκες.

Ενέργειες:**Μέτρο 4.2.:**

- α.** Ενίσχυση μηχανισμών ενσωμάτωσης της αρχής της ισότητας στο χώρο εργασίας (**4.2.1.**). Στόχος της ενέργειας είναι η ενδυνάμωση της εφαρμογής της πολιτικής για ίσες ευκαιρίες, καθώς και η ενίσχυση της παρουσίας των γυναικών σε ανώτερες θέσεις της επαγγελματικής ιεραρχίας καθώς και η ενίσχυση επιχειρήσεων προκειμένου να προσελκύσουν περισσότερες γυναίκες στο προσωπικό τους ιδιαίτερα δε σε τομείς που υποεκροσωπούνται.
- β.** Ενθάρρυνση της γυναικείας απασχόλησης σε νέους τομείς της οικονομίας (**4.2.2.**).

Σκοπός της ενέργειας είναι η ενθάρρυνση των επιχειρήσεων στη διαμόρφωση εργασιακού περιβάλλοντος, κατάλληλου για την ανάπτυξη ή/και ανάδειξη των επαγγελματικών και οργανωτικών δυνατοτήτων

των γυναικών, καθώς και η ενίσχυσή τους στην εκμετάλλευση των δυνατοτήτων νέων τομέων απασχόλησης ή/και παραδοσιακά “ανδροκρατούμενων”.

ΥΠΟΠΡΟΓΡΑΜΜΑ 5: ΟΙ ΑΙΤΟΥΝΤΕΣ ΑΣΥΛΟ**Μέτρα:**

- 5.1.** Υποστήριξη της κοινωνικής και επαγγελματικής ένταξης των αιτούντων άσυλο.

Ενέργειες:

- α.** Καταβάλλεται προσπάθεια βελτίωσης του περιβάλλοντος υποδοχής και διαμονής των αιτούντων άσυλο σχετικά με υποδομές στέγασης, συνθήκες υγιεινής, ιατρική φροντίδα κ.ά. (**Ενέργεια 5.1.**)
- β.** Προωθείται η δημιουργία δομών συμβουλευτικής/ πληροφόρησης για την κοινωνική τους ένταξη, η υποστήριξη από εξειδικευμένα στελέχη, η συνεργασία δημόσιων φορέων με εθελοντικές και μη κυβερνητικές οργανώσεις, η εκμάθηση της ελληνικής γλώσσας και η συμμετοχή τους σε προγράμματα κατάρτισης για την απόκτηση βασικών δεξιοτήτων για τον καλύτερο επαναπατρισμό τους (**Ενέργεια 5.2.**) ή για την προετοιμασία εισόδου στην ελληνική αγορά εργασίας, στην περίπτωση που το αίτημά τους για χορήγηση ασύλου γίνει δεκτό από τις ελληνικές αρχές.

ΥΠΟΠΡΟΓΡΑΜΜΑ 6: ΤΕΧΝΙΚΗ ΒΟΗΘΕΙΑ**Μέτρα:**

- 6.1.** Ειδικές δράσεις υποστήριξης της Κ.Π. EQUAL.
- 6.2.** Τεχνική Βοήθεια για την διοικητική και χρηματοδοτική υποστήριξη της πρωτοβουλίας.
- 6.3.** Συμπληρωματικές δράσεις τεχνικής βοήθειας.

Γ. ΓΕΝΙΚΗ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΤΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ

Προτού προβεί η Ο.Κ.Ε. σε συνολική θεώρηση του εξεταζόμενου Προγράμματος, θεωρεί σκόπιμο να προβεί σε μία συνοπτική παρουσίαση της κοινοτικής πολιτικής για τον κοινωνικό αποκλεισμό και να αποτυπώσει την υπάρχουσα κατάσταση στην Ελλάδα.

Α. Η πολιτική της Ευρωπαϊκής Ένωσης για τον Κοινωνικό Αποκλεισμό

Η κοινοτική πρωτοβουλία EQUAL προβλέπεται να λειτουργήσει συμπληρωματικά ως προς την ευρωπαϊκή στρατηγική για την απασχόληση και τις κοινοτικές πολιτικές καταπολέμησης του αποκλεισμού, εστιάζοντας στην προώθηση νέων μέσων καταπολέμησης όλων των μορφών αποκλεισμού, διακρίσεων και ανισοτήτων στην αγορά εργασίας.

Ένας από τους βασικούς σκοπούς της ευρωπαϊκής στρατηγικής για την απασχόληση, είναι η επίτευξη υψηλού επιπέδου απασχόλησης για όλες τις κοινωνικές ομάδες. Προκειμένου η στρατηγική αυτή να είναι πλήρως αποτελεσματική, θα πρέπει να εξειδικευτεί σε δράσεις σε τοπικό και περιφερειακό επίπεδο, σε αστικές και αγροτικές περιοχές, δηλαδή σε επίπεδο περιοχών που είναι σε θέση να δημιουργήσουν τοπική συμφωνία. Αυτό απαιτεί νέες προσεγγίσεις στο σχεδιασμό των δράσεων και στους τρόπους διάδοσης των νέων πρακτικών.

Επιπλέον, η καταπολέμηση του κοινωνικού αποκλεισμού και των διακρίσεων απο-

τελεί στόχο μιας ολοκληρωμένης κοινοτικής στρατηγικής η οποία υπερβαίνει το πεδίο της αγοράς εργασίας. Η στρατηγική αυτή αντλεί τη νομική της βάση στο άρθρο 13 της Συνθήκης του Άμστερνταμ που θεσπίζει τη δυνατότητα κοινοτικής δράσης για την καταπολέμηση των διακρίσεων λόγω φύλου, φυλετικής ή εθνικής καταγωγής, θρησκείας ή πεποίθησης, σωματικής αναπηρίας, ηλικίας ή γενετήσιου προσανατολισμού. Η διαδικασία υλοποίησής της είναι, εντούτοις, αποκύημα των Ευρωπαϊκών Συμβουλίων που συνήλθαν στη Λισσαβόνα (Μάρτιος 2000) και στη Φέιρα (Ιούνιος 2000), όπου συμφωνήθηκε ότι οι πολιτικές καταπολέμησης του κοινωνικού αποκλεισμού θα πρέπει να βασίζονται στην ανοικτή μέθοδο του συντονισμού μέσα από ένα συνδυασμό των εθνικών σχεδίων και ενός προγράμματος δράσης που θα υποβάλλει η Επιτροπή προκειμένου να ενθαρρύνει τη συνεργασία στον τομέα αυτόν.

Κατ' αυτόν τον τρόπο η καταπολέμηση του κοινωνικού αποκλεισμού ανήκει πρωτίστως στο πεδίο αρμοδιοτήτων των κρατών-μελών και των εθνικών, περιφερειακών και τοπικών αρχών τους, με τις οποίες καλούνται να συνεργαστούν και οι κοινωνικοί και οικονομικοί φορείς, αναμένεται όμως να υλοποιηθεί μέσα από τον κοινοτικό συντονισμό των εθνικών σχεδίων δράσεων για την κοινωνική ενσωμάτωση⁴. Στα Συμβούλια της Λισσαβόνας (Μάρτιος 2000) και της Σάντα Μαρία ντα Φέιρα (Ιούνιος 2000), η προώθηση της κοινωνικής ένταξης αναδείχθηκε σε ουσιαστικό άξονα της γενικής στρατηγικής της Ένωσης προκειμένου να καταστεί η οικονομία της η

⁴ Η απόφαση για την υποβολή το αργότερο έως τον Ιούνιο του 2001 εθνικών σχεδίων δράσης, τα οποία θα καλύπτουν περίοδο δύο ετών ελήφθη στο Ευρωπαϊκό Συμβούλιο της Νίκαιας το 2000. Για την παρακολούθηση της υλοποίησης των στόχων που προτείνονται τα κράτη-μέλη καλούνται να ορίσουν στο επίπεδο τους δείκτες και μηχανισμούς παρακολούθησης που θα επιτρέψουν την εκτίμηση της σημειωθείσης προόδου για κάθε έναν από τους στόχους που αναπτύσσουν τα εθνικά τους σχέδια δράσης. Η Επιτροπή αναλαμβάνει, με βάση τα υποβληθέντα εθνικά σχέδια, να συντάξει έκθεση στην οποία να επισημαίνει τις ορθές πρακτικές και τις καινοτόμες προσεγγίσεις, οι οποίες παρουσιάζουν ενδιαφέρον για τα κράτη-μέλη, προκειμένου να καταρτιστεί κοινή έκθεση. Για το ελληνικό Εθνικό Σχέδιο για την Κοινωνική Ενσωμάτωση 2001-2003 βλ. υπ' αριθμ. 64/2001 Γνώμη της Ο.Κ.Ε. για το Ε.Π. "Απασχόληση και Επαγγελματική Κατάρτιση 2000-2006".

πλέον ανταγωνιστική οικονομία της γνώσης, με δυνατότητες επίτευξης μίας διαρκούς οικονομικής ανάπτυξης που θα συνοδεύεται από ποσοτική και ποιοτική αύξηση της απασχόλησης και διατήρηση της κοινωνικής συνοχής. Από την άλλη πλευρά, τα κράτη-μέλη ανήγαγαν την καταπολέμηση του κοινωνικού αποκλεισμού σε ένα από τα κεντρικά στοιχεία του εκσυγχρονισμού του ευρωπαϊκού κοινωνικού προτύπου.

Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο της Νίκαιας (2000) κάλεσε τα κράτη-μέλη και την Ευρωπαϊκή Επιτροπή να επιδιώξουν την ανάπτυξη ορισμένων κοινών κοινωνικών δεικτών, προκειμένου να καταστεί δυνατή η μέτρηση της προόδου στον κοινωνικό τομέα. Το Συμβούλιο της Στοκχόλμης επικεντρώθηκε σε δείκτες σχετικούς με την μέτρηση της σχετικής φτώχειας, της απασχόλησης, της στέγασης, της υγείας και της εκπαίδευσης, τομείς στους οποίους τα κράτη-μέλη έχουν έτσι και αλλιώς δείξει ιδιαίτερη προσοχή στα εθνικά τους σχέδια δράσης για την καταπολέμηση της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού.

Μία σημαντική εξέλιξη στο θέμα των δεικτών σηματοδοτείται με την Έκθεση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για τον Κοινωνικό Αποκλεισμό 2001, που πρώτη φορά καταρτίστηκε φέτος, μετά την υποβολή των Εθνικών Σχεδίων Δράσης για την κοινωνική ενσωμάτωση, και η οποία παρουσιάστηκε στο Συμβούλιο του Λάακεν το Δεκέμβριο του 2001.

Η έκθεση αυτή προσδιορίζει μία σειρά σοβαρών παραγόντων κινδύνου που επαυξάνουν τον κίνδυνο της φτώχειας. Σε αυτούς περιλαμβάνονται η μακροχρόνια ανεργία, η μακροχρόνια διαβίωση με χαμηλό εισόδημα, η χαμηλής ποιότητας απασχόληση, τα ελάχιστα τυπικά προσόντα και η πρόωρη εγκατάλειψη του σχολείου, το μέγλωμα σε μία οικογένεια ευάλωτη στον κοινωνικό αποκλεισμό, η αναπηρία, η κακή υγεία, η χρήση ναρκωτικών και ο αλκοολισμός,

η διαβίωση σε υποβαθμισμένη περιοχή, η έλλειψη στέγης και η επισφαλής στέγαση, η μετανάστευση, το εθνικό υπόβαθρο και ο κίνδυνος φυλετικής διάκρισης.

Με δεδομένη την πολύπλοκη φύση των προβλημάτων και της ποικιλομορφίας των πρακτικών και των αναλυτικών προσεγγίσεων στα κράτη-μέλη, η έκθεση τονίζει την ανάγκη ανεύρεσης ευρωπαϊκών κοινωνικών δεικτών. Ένα πρώτο σύνολο κοινά αποδεκτών και καθορισμένων δεικτών σχετικά με τον κοινωνικό αποκλεισμό υποβλήθηκε στη Σύνοδο Κορυφής του Λάακεν από υποεπιτροπή εμπειρογνομόνων που ορίστηκε για το θέμα. Διαφαίνεται μία καταρχήν συναίνεση για 14 δείκτες που καλύπτουν την σχετική φτώχεια, την υγεία και την απασχόληση (βλ. **ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ II**), ενώ έχουν προσδιοριστεί και άλλες περιοχές προτεραιότητας για περαιτέρω ανάπτυξη.

B. Ο κοινωνικός αποκλεισμός από την αγορά εργασίας στην Ελλάδα

Σε όλη την διάρκεια της τελευταίας δεκαετίας το ποσοστό της ανεργίας στη χώρα μας ακολουθεί μια ελαφρά ανοδική πορεία, παραμένοντας σε αρκετά υψηλότερα επίπεδα από το μέσο κοινοτικό όρο (11,1 % έναντι 8,2%). Οι παράγοντες που ασκούν πιέσεις στην απασχόληση είναι η συρρίκνωση του πρωτογενούς τομέα, η μεγάλης έκτασης αναδιάρθρωση που παρατηρείται στη μεταποιητική βιομηχανία και η αύξηση της προσφοράς απασχόλησης από συγκεκριμένες ομάδες (γυναίκες και αλλοδαποί).

Στην υψηλή ανεργία προστίθεται και ο αυξανόμενος μακροχρόνιος αποκλεισμός από την αγορά εργασίας, αφού ο σκληρός πυρήνας των ανέργων συγκροτείται από άτομα που παραμένουν άνεργοι περισσότερο από 12 συνεχείς μήνες (μακροχρόνια άνεργοι)⁵.

⁵ Οι μακροχρόνια άνεργοι αποτελούσαν το 1999 το 58,5% των ανέργων.

Ένα από τα κύρια χαρακτηριστικά της ανεργίας στη χώρα μας είναι, εξάλλου, ότι σχετίζεται περισσότερο με την αδυναμία εξεύρεσης απασχόλησης, παρά με την απώλεια απασχόλησης. Από τη σκοπιά της χάραξης πολιτικής, αυτό ερμηνεύεται ως προτεραιότητα του στόχου της δημιουργίας απασχόλησης έναντι του στόχου της διατήρησης της απασχόλησης. Η ικανοποίηση του στόχου της δημιουργίας απασχόλησης με θέσεις που συχνά δεν πληρούν ποιοτικά κριτήρια έχει οδηγήσει σε έναν ιδιότυπο διαχωρισμό ανάμεσα στους εργαζομένους που απολαμβάνουν σταθερότητα και ασφάλεια και στους ανέργους που είτε αδυνατούν να εξασφαλίσουν απασχόληση, είτε όταν το καταφέρνουν εργάζονται με μικρή αμοιβή, συχνά με μερική απασχόληση ή με άλλη άτυπη μορφή απασχόλησης και γενικά σε θέσεις εργασίας περιστασιακές με ελάχιστες δυνατότητες εξέλιξης. Ο διαχωρισμός αυτός φαίνεται ότι αποτελεί τη βασική πηγή ανισότητας στην Ελληνική αγορά εργασίας. Στο βαθμό που η κατάσταση αυτή παγιωθεί, εντείνεται δραματικά το πρόβλημα του κοινωνικού αποκλεισμού από την αγορά εργασίας.

Κάποιες κατηγορίες ανέργων, παραδοσιακά δυσκολότερες στην απορρόφηση τους από την αγορά εργασίας, φέρουν το κύριο βάρος της αυξανόμενης ανεργίας. Η θέση αυτών των ομάδων είναι ιδιαίτερα δυσχερής στην Ελλάδα εξαιτίας του προαναφερόμενου διαχωρισμού που οδηγεί με μεγαλύτερη ευκολία τις κατηγορίες αυτές σε θέσεις προσωρινές και επισφαλείς.

Αναλυτικότερα, δημογραφικές και κοινωνικοοικονομικές κατηγορίες όσων θίγονται από την υπάρχουσα κατάσταση στην αγορά εργασίας συνιστούν οι εξής:

α. Οι νέοι

Το συμπέρασμα που συνάγεται από την επισκόπηση των στατιστικών ενδείξεων για αυτήν την δημογραφική ομάδα, η οποία

αναμφίβολα βρίσκεται στην πρώτη θέση των μειονεκτουσών ομάδων, είναι η ανάγκη λήψης μέτρων διευκόλυνσης της μετάβασης των νέων από το σχολείο στην ενεργό ζωή.

β. Οι γυναίκες

Ισότητα για τις γυναίκες στην αγορά εργασίας σημαίνει πέραν της ίσης συμμετοχής στην απασχόληση (όπου εμφανίζεται μια σταθερή άνοδος του ποσοστού συμμετοχής), ισότητα στο είδος των επαγγελματιών που ασκούν οι άνδρες και οι γυναίκες, στις αποδοχές, στα κέντρα λήψης αποφάσεων και τέλος στις πιθανότητες ανεργίας.

γ. Οι απασχολούμενοι με ελλιπή εκπαίδευση

Το χαμηλό εκπαιδευτικό επίπεδο καθώς και η απουσία τεχνικής κατάρτισης είναι το κυρίαρχο πρόβλημα του “ώριμου” (κατά βάση των άνω των 45 ετών) τμήματος του εργατικού δυναμικού.

δ. Οι αιτούντες άσυλο

Στην Ελλάδα είναι συγκριτικά πολύ χαμηλό το ποσοστό υποβολής αιτήσεων παροχής ασύλου λόγω ακριβώς των περιορισμένων πιθανοτήτων έγκρισης. Στο μέλλον ωστόσο θα επέλθει υποχρεωτικά η εναρμόνιση της Ελληνικής νομοθεσίας με τα ισχύοντα στα υπόλοιπα κράτη-μέλη.

ε. Άτομα με αναπηρία

Η πλειοψηφία τους παραμένει χωρίς κατάλληλη για την αγορά εργασίας επαγγελματική κατάρτιση ενώ η ειδική επαγγελματική εκπαίδευση του επίσημου εκπαιδευτικού συστήματος έχει υποτυπώδη μορφή, με ελλείψεις κατάλληλου εκπαιδευτικού εξοπλισμού, καθώς και κατάλληλων ειδικευμένων εκπαιδευτών. Επιπλέον, τα προγράμματα που εφαρμόζονται έχουν μικρά ποσοτικά και ποιοτικά αποτελέσματα, ενώ δε λαμβάνονται υπόψη οι δυσκολίες πρόσβασης (τόσο φυσικής όσο και οποιασδήποτε άλλης μορφής) της κατηγορίας αυτής σε κάθε βαθμίδα εκπαίδευσης.

στ. Μετανάστες, παλιννοστούντες

Οι παράγοντες διακρίσεων και αποκλεισμού σχετίζονται με την ανεπαρκή γνώση ή άγνοια της ελληνικής γλώσσας, με την έλλειψη κατάλληλης για την ελληνική αγορά εργασίας κατάρτισης, με την απασχόληση στην παραοικονομία, με την έλλειψη πληροφοριών για τα δικαιώματά τους και συχνά, με την εκμετάλλευσή τους στην αγορά εργασίας.

ζ. Φυλακισμένοι, αποφυλακισμένοι και ανήλικοι παραβάτες**η. Τσιγγάνοι και Πομάκοι****θ. Απεξαρτημένα άτομα**

Όσον αφορά στις προαναφερόμενες κοινωνικές ομάδες, στην Ελληνική αγορά εργασίας έχουν ιστορικο-κοινωνικά διαμορφωθεί δυσίμοι και διαρθρωτικά προβλήματα τα οποία αναπαράγουν τις διακρίσεις και τις ανισότητες στην απασχόληση.

Στα Σχέδια Δράσης για την Απασχόληση των ετών 1998, 1999 και 2000, έγινε για πρώτη φορά προσπάθεια να αντιμετωπισθούν οι αρνητικές πτυχές της υπάρχουσας κατάστασης με συγκροτημένο τρόπο και ορθολογικό σχεδιασμό. Οι τέσσερις άξονες αυτών των Σχεδίων αφορούν στην απασχολησιμότητα, την επιχειρηματικότητα, την προσαρμοστικότητα των επιχειρήσεων και του ανθρώπινου δυναμικού εντός των νέων συνθηκών παραγωγής και τις ανισότητες των δυο φύλων στην αγορά εργασίας.

Παρά ωστόσο την υλοποίηση πληθώρας μέτρων, η ανεργία και κυρίως οι διακρίσεις και ανισότητες στην αγορά εργασίας παραμένουν σε υψηλά επίπεδα. Βεβαίως το συμπέρασμα αυτό δεν αναιρεί το γεγονός ότι εάν απουσίαζαν τέτοια μέτρα τα προβλήματα θα ήταν ακόμη μεγαλύτερα και ιδιαίτερα για τις περισσότερο ευάλωτες ομάδες του εργατικού δυναμικού, προς τις οποίες οι επιχειρούμενες παρεμβάσεις δεί-

χνουν ευαισθησία. Ωστόσο, τα μέτρα πολιτικής με τα οποία δημιουργούνται υποστηρικτικές δομές για τη στήριξη στοχοθετημένων ομάδων, αντιμετωπίζουν μεν άμεσα το πρόβλημα της απασχόλησής τους, από την άλλη πλευρά, όμως, συχνά καταλήγουν στην ανάπτυξη πληθώρας ομοίων υπηρεσιών και κατασπατάληση πόρων, ενώ έμμεσα συντηρούν και τον στιγματισμό των ήδη περιθωριοποιημένων ευπαθών ομάδων.

Σημαντικό βήμα για την αντιμετώπιση του κοινωνικού αποκλεισμού στην Ελλάδα συνιστά η σύνταξη του Εθνικού Σχεδίου Δράσης για την Κοινωνική Ενσωμάτωση, που κατέθεσε η ελληνική κυβέρνηση στην Ε.Ε. τον Ιούνιο του 2001, στο πλαίσιο της “ανοικτής μεθόδου του συντονισμού”.

Γ. Συνολική Θεώρηση του Προγράμματος “Equal”

Η Ο.Κ.Ε. εκτιμά ότι ο προσανατολισμός της Κοινοτικής Πρωτοβουλίας EQUAL να προωθήσει μια οριζόντια στρατηγική καταπολέμησης του κοινωνικού αποκλεισμού στην αγορά εργασίας, αποτελεί μια ιδιαίτερα θετική εξέλιξη. Η εξέλιξη αυτή θα δώσει τη δυνατότητα διερεύνησης νέων μεθόδων και ενεργειών για την άρση των εμποδίων πρόσβασης στην απασχόληση και καλύτερης προσέγγισης των ατόμων που απειλούνται από διακρίσεις και ανισότητες στην αγορά εργασίας. Στην κατεύθυνση αυτή αναμένεται να συμβάλει θετικά και το Εθνικό Σχέδιο για την Κοινωνική Ενσωμάτωση 2001-2003, που πρώτη φορά καταρτίστηκε στη χώρα μας. Η Ο.Κ.Ε. εκφράζει την πεποίθηση ότι η οικοδόμηση μιας δημοκρατικής κοινωνίας δεν μπορεί να γίνει διαφορετικά παρά μόνο με την αναγνώριση της πολιτισμικής ποικιλίας και το σεβασμό της ταυτότητας του άλλου, στόχο τον οποίο επιχειρεί η νέα παρέμβαση χρησιμοποιώντας τη συσσωρευμένη γνώση του παρελθόντος.

Η Ο.Κ.Ε. θεωρεί ως σημαντική διάσταση του Ε.Π. το σχεδιασμό βάσει των αναγκών των επωφελούμενων ομάδων (βλ. παραπάνω): λαμβάνονται υπόψη οι διαφορετικές ανάγκες, η διάσταση των φύλων, οι ανάγκες των τοπικών κοινωνιών και των επιλεγμένων κλάδων και η συνοχή και συνάφεια μεταξύ διαπιστωμένων αναγκών και προτεινόμενων στόχων.

Ειδικότερα η Ο.Κ.Ε. κρίνει ως θετικά στοιχεία του Προγράμματος:

- α. ότι η στοχοθέτηση πάνω στην οποία στηρίζεται επιχειρεί να καλύψει το σύνολο των κοινωνικών ομάδων που αντιμετωπίζουν δυσκολίες πρόσβασης στην αγορά εργασίας. Οι ιδιαίτερες ανάγκες των αιτούντων άσυλο λαμβάνονται υπόψη με βάση τη συγκεκριμένη κατάστασή τους. Στην περίπτωση της Ελλάδος ο αριθμός των αιτούντων άσυλο είναι πολύ μικρότερος από αυτόν που καταφεύγουν στο σύνολο των κρατών-μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης.
- β. ότι παρουσιάζει σημαντικό βαθμό καινοτομίας ως προς τις διαδικασίες σχεδιασμού, παρακολούθησης, υλοποίησης και αξιολόγησης, ενώ παρατηρούνται προθέσεις αξιοποίησης των καινοτόμων προσεγγίσεων σε υφιστάμενους θεσμούς, δομές, συστήματα, δίκτυα.
- γ. ότι παρουσιάζει συνάφεια με τις κατευθυντήριες αρχές της κοινοτικής πρωτοβουλίας, υψηλού βαθμού συνέργια μεταξύ προτεινόμενων μέτρων και συμπληρωματικότητα με αντίστοιχα εθνικά προγράμματα ή πολιτικές.
- δ. ότι προωθεί την αρχή του mainstreaming εντάσσοντας τη διάσταση της ισότητας στο σύνολο του επιχειρησιακού προγράμματος.
- ε. ότι αξιοποιεί τις δυνατότητες και τις ευκαιρίες που προσφέρει η αγορά

εργασίας δίνοντας έμφαση ιδιαίτερα σε εκείνες που εμφανίζονται στον τομέα της κοινωνικής οικονομίας, στον τομέα των υπηρεσιών και στα συγκριτικά πλεονεκτήματα για εναλλακτικά πεδία απασχόλησης στον πρωτογενή τομέα.

- στ. ότι προωθεί την αρχή της ευρύτερης εφαρμογής, έτσι ώστε οι καινοτόμες προσεγγίσεις που θα αναπτυχθούν από τα χρηματοδοτούμενα σχέδια να επηρεάσουν και να αποτελέσουν αντικείμενο των εθνικών και ευρωπαϊκών πολιτικών για την απασχόληση, την επαγγελματική κατάρτιση και την καταπολέμηση του κοινωνικού αποκλεισμού.

Η Ο.Κ.Ε. θεωρεί ότι παρουσιάζει ιδιαίτερο ενδιαφέρον η αποτίμηση της εφαρμογής των κοινοτικών πρωτοβουλιών ADAPT και ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ. Από άποψη περιεχομένου τα υλοποιηθέντα σχέδια της πρωτοβουλίας ADAPT επικεντρώθηκαν κυρίως στην υποστήριξη επιχειρήσεων και εργαζομένων προκειμένου να προσαρμοστούν στις τεχνολογικές εξελίξεις, ενώ η πρωτοβουλία ενθαρρύνει περισσότερο καινοτόμες πρακτικές καταπολέμησης του αποκλεισμού από την αγορά εργασίας και βελτίωσης της απασχολησιμότητας συγκεκριμένων ομάδων στόχου.

Η αποτίμηση της εμπειρίας της υλοποίησης των δύο αυτών πρωτοβουλιών οδηγεί σε χρήσιμα συμπεράσματα και αναδεικνύει τους κινδύνους και τα προβλήματα που μπορεί να ανακύψουν κατά την εφαρμογή του νέου προγράμματος:

A. ΓΕΝΙΚΗ ΑΠΟΤΙΜΗΣΗ

- Από την αξιολογική έκθεση διαπιστώθηκε συντηρητική διαχείριση της πρωτοβουλίας ADAPT από πλευράς εθνικών αρχών, η οποία συντέμνει στην έγκριση χαμηλών προϋπολογισμών στα σχέδια, καθώς και μειωμένη συμμετοχή

των επιχειρήσεων στις εταιρικές σχέσεις. Τα δύο αυτά στοιχεία απετέλεσαν σημαντικούς ανασταλτικούς παράγοντες για την πλήρη ανάπτυξη των δυνατοτήτων των σχεδίων. Κατά συνέπεια οι μεμονωμένες προσπάθειες των σχεδίων για τη διάδοση των αποτελεσμάτων δεν εξελίχθηκαν σε πρακτικές mainstreaming.

- Η γεωγραφική κατανομή των σχεδίων και των δύο προγραμμάτων υποδηλώνει υπερσυγκέντρωση δράσεων προς υλοποίηση στην περιφέρεια Αττικής (50%) και άλλα μητροπολιτικά κέντρα, γεγονός που αντανάκλα τη συγκέντρωση φορέων κατάρτισης και παροχής συμβουλών των πανεπιστημίων αλλά και την έλλειψη εμπειρίες διαχείρισης των Ευρωπαϊκών Κοινωνικών Ταμείων σε μικρότερες τοπικές κοινωνίες (προτείνεται ευαισθητοποίηση των τοπικών αρχών, φορέων και παραγόντων σε συνδυασμό με αυξημένη τεχνική βοήθεια).
- Σχετικά με την ένταση της απασχόλησης κατά την υλοποίηση των δράσεων, στην πρωτοβουλία ADAPT ο αριθμός των ατόμων που απασχολήθηκαν για την υλοποίηση μιας δράσης ποικίλει από 4-16 κατά μέσο όρο άτομα. Ο συνολικός μέσος όρος ανά δράση υπολογίστηκε στα 12 άτομα. Τους υψηλότερους μέσους όρους απασχόλησης εμφανίζουν η ενδοεπιχειρησιακή κατάρτιση, η κατάρτιση νέων επιχειρηματιών, η προώθηση οριζόντιας συνεργασίας επιχειρήσεων και τα κίνητρα για την υιοθέτηση ευέλικτων μορφών παραγωγής.
- Σχετικά με την πρωτοβουλία Απασχόληση δεν υπάρχουν ανάλογα στοιχεία, τονίζονται όμως οι πολύ ευεργετικές επιπτώσεις της προώθησης στην απασχόληση των μειονεκτουσών ομάδων στην απομυθοποίηση της ανι-

κανότητας ή της αναπηρίας. Επιπλέον οι κλάδοι οικονομικής δραστηριότητας στους οποίους προβλέπεται να ενταχθούν οι καταρτιζόμενοι είναι ο τομέας των κοινωνικών παροχών και παροχής υπηρεσιών ενώ ακολουθεί ο τουρισμός και ο πρωτογενής τομέας (κατά την αξιολογική έκθεση της πρωτοβουλίας Απασχόληση οι προαναφερόμενοι κλάδοι τεκμηριώνουν προοπτική μεγαλύτερης απορρόφησης ανέργων).

- Το είδος των επιχειρήσεων που συμμετείχαν και στις δύο πρωτοβουλίες ήταν κυρίως μικρές (1-20) άτομα. Σε ορισμένες περιπτώσεις συμμετείχαν επιχειρήσεις των 200 ατόμων ή πολύ μεγάλες επιχειρήσεις των 5000 ατόμων.

Β. ΔΙΑΚΡΑΤΙΚΗ ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑ

Από τη συγκριτική επισκόπηση των αξιολογήσεων των σχεδίων προκύπτουν τα εξής αδύνατα σημεία:

- Κίνδυνος ασυμβατότητα των εθνικών προγραμμάτων.
 - Ανεπαρκής ανταπόκριση των ξένων εταίρων στις υποχρεώσεις τους.
 - Έλλειψη ωριμότητας των ελλήνων εταίρων.
 - Ανάληψη των διακρατικών δράσεων από έναν μόνο εταίρο με συνέπεια την ανεπαρκή διάχυση των αποτελεσμάτων της διακρατικότητας στο εταιρικό σχήμα.
 - Αναντιστοιχία στόχων και δράσεων των διακρατικών εταίρων με συνέπεια τη μη λειτουργική διακρατική συνεργασία.
 - Υλοποίηση διακρατικών δράσεων που δεν συνδέονται με τις εθνικές δράσεις.
- Η Ο.Κ.Ε. διατυπώνει τις ακόλουθες**

ενδεικτικές προτάσεις επίλυσης των προβλημάτων της διακρατικής συνεργασίας:

- **Αποτελεσματικός σχεδιασμός των κοινών δράσεων.**
- **Συχνές συναντήσεις διακρατικών εταιρών.**
- **Αμοιβαία ανταλλαγή στελεχών.**
- **Υποχρεωτική και επί μέρους αξιολόγηση των διακρατικών εταιρών.**

Γ. ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΕΣ ΣΥΜΠΡΑΞΕΙΣ

Μια κακή ή ελλιπή εταιρική σχέση δημιουργεί προβλήματα καθυστέρησης στην υλοποίηση των δράσεων καθώς και προβλήματα λογικής αλληλουχίας κατά τη διάρκεια υλοποίησής τους και διάχυσης των αποτελεσμάτων. Τα αίτια των εν λόγω δυσκολιών οφείλονται κυρίως:

- Στη μικρή συμμετοχή των εταιρών (προϋπολογισμός ή πράξη).
- Στη σύγχυση ως προς το περιεχόμενο των ενεργειών, κακός συντονισμός (έλλειψη επικοινωνίας), προβλήματα οικονομικής διαχείρισης.
- Στα προβλήματα δυσλειτουργίας των εταιρών.
- Στην έλλειψη συντονισμού και καταμερισμού των εργασιών για την πραγματοποίηση της δράσης (διαδικασίες λήψης αποφάσεων και υλοποίησης).
- Στην αδυναμία πρόσληψης κατάλληλων στελεχών λόγω θεσμικών δεσμεύσεων.
- Στην έλλειψη εμπειρίας ως προς την υλοποίηση - έλλειψη πραγματικού ενδιαφέροντος για το αποτέλεσμα της δράσης.

- Στη χαμηλή προτεραιότητα του υπό εξέταση προγράμματος ως προς τους στόχους των φορέων που εμπλέκονται.
- Στην αλλαγή προσώπων κλειδιά για πολιτικούς ή άλλους λόγους

Η Ο.Κ.Ε. διατυπώνει τις ακόλουθες ενδεικτικές προτάσεις επίλυσης των δυσκολιών λειτουργίας μιας αποτελεσματικής εταιρικής σχέσης:

- **Αποτελεσματικότητα του συστήματος παρακολούθησης (monitoring) από την Εθνική Δομή Στήριξης.**
- **Ενεργή παρουσία των ατόμων που αποφασίζουν.**
- **Συμμετοχή φορέων που έχουν άμεση σχέση με τις ομάδες στόχους - εξωστρέφεια των ατόμων αυτών ενίσχυση της υποστήριξης της διαφορετικότητας - πολιτισμική μεταβολή.**

Δ. ΚΑΙΝΟΤΟΜΙΑ

Επειδή το θέμα είναι πολύ σημαντικό για την πορεία της νέας πρωτοβουλίας, η Ο.Κ.Ε. τονίζει ότι δεν πρέπει οι φορείς υλοποίησης να εξακολουθούν να υιοθετούν μια καθαρά υποκειμενική αντίληψη περί καινοτομίας που δεν ανταποκρίνεται ακριβώς στα αντικειμενικά κριτήρια που έχουν χρησιμοποιηθεί είτε στο πλαίσιο των κατευθυντηρίων οδηγιών είτε αξιολογικών μελετών.

Η Ο.Κ.Ε. θεωρεί σκόπιμο για την λήψη μέτρων τόσο στην επιλογή προτάσεων, όσο και για την αξιοποίηση και τον προσανατολισμό της τεχνικής βοήθειας, να παραθέσει στοιχεία που προέκυψαν από τα προβλήματα που αντιμετώπισαν οι χρήστες, από θεσμικά εμπόδια που υπήρξαν για την ανάπτυξη της καινοτομίας και κίνητρα ή παρεμ-

βάσεις που θα διευκόλυναν την περαιτέρω ανάπτυξη της καινοτομίας.

A. Προβλήματα χρηστών

- Υψηλό κόστος εισαγωγής της καινοτομίας.
- Αδιαφορία.
- Άγνοια/ έλλειψη πληροφόρησης.
- Εμμονή σε παραδοσιακές μεθόδους και αντιλήψεις/αντίσταση στην αλλαγή.
- Έλλειψη δεξιοτήτων /ανεπαρκές επίπεδο εκπαίδευσης.
- Έλλειψη διαθέσιμου χρόνου.
- Έλλειψη τεχνολογικής υποδομής.
- Αρχική δυσπιστία και επιφύλαξη/ έλλειψη εμπιστοσύνης.

Όπως φαίνεται από την αξιολόγηση ADAPT η άγνοια, έλλειψη πληροφόρησης και η εμμονή σε παραδοσιακές μεθόδους κατέχει το μεγαλύτερο ποσοστό στην αξιολόγηση των σχεδίων 45% και 40% αντιστοίχως.

B. Θεσμικά εμπόδια για την περαιτέρω ανάπτυξη της καινοτομίας

- Έλλειψη οργανωτικής υποδομής για την εφαρμογή συστημάτων ποιότητας.
- Ελλιπής πρόσβαση στα πρωτογενή στοιχεία της ΕΣΥΕ.
- Δεν υπάρχει θεσμική δυνατότητα για πρωτογενή έρευνα σε θέματα απασχόλησης.
- Έλλειψη οργάνωσης των Δημόσιων αρχών.

- Προβλήματα προσλήψεων ειδικευμένου προσωπικού στο γραφείο στήριξης εργαζομένων.
- Έλλειψη πιστοποίησης ορισμένων επαγγελματών.

Η Ο.Κ.Ε. επισημαίνει ότι τα ακόλουθα κίνητρα ή παρεμβάσεις θα διευκόλυναν την περαιτέρω ανάπτυξη της καινοτομίας:

- Μεγαλύτερη χρηματοδότηση καινοτόμων ενεργειών/ορθολογικότερη κατανομή των κονδυλίων μέσα στις προτάσεις.
- Έρευνα άλλων προγραμμάτων με επιχειρήσεις ώστε να βρεθούν λύσεις των προβλημάτων.
- Συνεχιζόμενη εκπαίδευση και κατάρτιση στις επιχειρήσεις.
- Αξιολόγηση της πρακτικής εφαρμογής των καινοτομιών.
- Θεσμοθέτηση των διατάξεων που θα διευκόλυναν την πρόσβαση σε πρωτογενή στοιχεία της ΕΣΥΕ και την έρευνα σε θέματα απασχόλησης.
- Συνεργασία υπουργείων στο σχεδιασμό δράσεων που αφορούν την απασχόληση και την δραστηριότητα κλάδων.
- Καλύτερη πληροφόρηση για τα διάφορα προγράμματα που αφορούν ανάπτυξη καινοτομίας.
- Προσαρμογή των δομών και των συστημάτων του Υπουργείου Εργασίας για τη διευκόλυνση της καινοτομίας.
- Βελτίωση τηλεπικοινωνιών και κόμβων διαδικτύου.

E. MAINSTREAMING, ΔΙΑΧΥΣΗ ΚΑΙ ΕΝΣΩΜΑΤΩΣΗ

Η Ο.Κ.Ε. εκτιμά ότι η διάχυση των αποτελεσμάτων ή και η ενσωμάτωσή τους σε άλλες δράσεις ή πολιτικές εξασφαλίζεται κυρίως από τη δικτύωση των φορέων και από τις επιτυχημένες εταιρικές σχέσεις ή αναπτυξιακές συμπράξεις που δημιουργούνται. Η δικτύωση αποτελεί βασικό εργαλείο mainstreaming.

Η Ο.Κ.Ε. επισημαίνει τα ακόλουθα αρνητικά σημεία για την εφαρμογή του mainstreaming:

- Ελλιπής κινητοποίηση των εταίρων ή μείωσή τους στην πορεία.
- Επηρεασμός της πορείας των προγραμμάτων από πολιτικά γεγονότα.
- Δυσκολία στην αλλαγή νοοτροπίας και πολιτισμικών αντιλήψεων των ομάδων στόχου (ενεργητική / παθητική αντιμετώπιση).
- Ελλιπής γνώση και εμπλοκή, σε κάποιες περιπτώσεις, του προγράμματος των εθνικών εταίρων που συμμετέχουν στο πρόγραμμα.
- Εσωστρέφεια μερικών προγραμμάτων με αποτέλεσμα να υπάρχει πρόβλημα στη διάχυση πληροφοριών.
- Ελλιπές θεσμικό πλαίσιο και θεσμικά κωλύματα (προσλήψεις, πώληση προϊόντων).
- Δεν αξιοποιείται η διαμεσολάβηση των Κοινωνικών Εταίρων και των οργανισμών του ευρύτερου δημόσιου τομέα για τη διάδοση της χρήσης των αποτελεσμάτων (κριτήριο επιλεξιμότητας).
- Αντιμετώπιση των σχεδίων ως δράσεων με ημερομηνία λήξης.

Η Ο.Κ.Ε. διατυπώνει τις ακόλουθες ενδεικτικές προτάσεις για την επιτυχή διάχυση/mainstreaming.

- Συνεχής εμπλοκή και ενημέρωση όλων των μερών που ενδεχομένως μπορούν να συμβάλλουν στο mainstreaming.
- Ευαισθητοποίηση για την αξία και τα πολλαπλασιαστικά οφέλη που προκύπτουν από το mainstreaming.
- Συνεχής προσπάθεια δικτύωσης.
- Συμμετοχή των κοινωνικών εταίρων ή/και των οργανισμών του ευρύτερου δημόσιου τομέα στις αναπτυξιακές συμπράξεις (έστω και ως ενδιάμεσοι φορείς).
- Εκπόνηση σχεδίου για τον τρόπο αξιοποίησης των αποτελεσμάτων των σχεδίων ή εξειδίκευση σε όρους επιχειρησιακού σχεδίου διάδοσης και ευρύτερης αξιοποίησης των προϊόντων (σχέδιο mainstreaming).
- Κατάλληλη επιλογή μοντέλων mainstreaming.
- Συστηματική ευαισθητοποίηση των κοινωνικών εταίρων και δημοσίων οργανισμών για την αξία της διάδοσης των αποτελεσμάτων.

ΣΤ. ΒΙΩΣΙΜΟΤΗΤΑ ΔΟΜΩΝ

Δεδομένου ότι η βιωσιμότητα των δομών αποτελεί πολύ σημαντικό παράγοντα για την αποτελεσματικότητα και την προστιθέμενη αξία μιας δράσης σε πολλά επίπεδα (αλλαγή αντίληψης και ενδυνάμωσης των επωφελούμενων ομάδων, αύξηση της απασχόλησης κ.α), η Ο.Κ.Ε. θεωρεί σκόπιμο να αναφερθεί στα θετικά σημεία

που προέκυψαν κυρίως από την αξιολογική μελέτη της πρωτοβουλίας EMPLOYMENT.

- Δημιουργείται για πρώτη φορά **σοβαρός προβληματισμός** για τη βιωσιμότητα των δομών που δημιουργούνται χωρίς τη χρηματοδότηση από άλλα προγράμματα στο μέλλον.
- Ένδειξη του προβληματισμού και της συζήτησης αποτελεί το γεγονός ότι οι επωφελούμενες ομάδες βλέπουν την αναγκαιότητα ύπαρξης των δομών που δημιουργούνται και διεκδικούν ποιοτικές υπηρεσίες, διατίθενται δε να καταβάλουν τίμημα για αυτές.
- Δημιουργία θέσεων απασχόλησης από τις ίδιες τις δομές.
- Ανάπτυξη κατάλληλων εργαλείων για τις επωφελούμενες ομάδες.

Η Ο.Κ.Ε. επισημαίνει επίσης τα ακόλουθα αρνητικά σημεία:

- Κακός σχεδιασμός της δομής.
- Ελλιπής ή πρόχειρη μελέτη σκοπιμότητας για το στήσιμο της δομής.
- Μη σύνδεση της δομής με φορέα που μπορεί να διασφαλίσει της συνέχειά της.
- Ακαταλληλότητα της δομής για την ομάδα-στόχο που απευθύνεται.
- Ανάπτυξη εργαλείων εκ του προχείρου, έλλειψη πρόβλεψης για συνεχή ενημέρωση των βάσεων δεδομένων.

Η Ο.Κ.Ε. αναφέρει ως ειδικότερα προβλήματα για τη βιωσιμότητα παραγωγικών δομών:

- Την ελλιπή σύνδεση των δομών με τον οικονομικό ιστό (εργοδότες).

- Την ακαταλληλότητα στελέχωσης των δομών.
- Τον κακό σχεδιασμό για τη διάθεση των προϊόντων στην αγορά.
- Την έλλειψη δικτύωσης προγραμμάτων ως προς την πώληση των προϊόντων.
- Την δυσχέρεια των φορέων να προβούν σε εμπορικές δραστηριότητες.
- Την έλλειψη κατάλληλου θεσμικού πλαισίου που θα επιτρέψει τη λειτουργία των δομών αυτών.
- Την άρνηση των ατόμων που ανήκουν στην ομάδα - στόχο να προσφύγουν στη δομή λόγω στερεοτύπων, οικονομικών προβλημάτων και έλλειψη εμπιστοσύνης στη συνέχεια των δομών.

Η Ο.Κ.Ε. διατυπώνει τις ακόλουθες ενδεικτικές προτάσεις για την εξασφάλιση της βιωσιμότητας των δομών:

- **Λογικός σχεδιασμός και ορθολογική αλληλουχία υλοποίησης δράσεων:** όλες οι επιμέρους ενέργειες για το στήσιμο των δομών, όπως η μελέτη σκοπιμότητας, η ανάπτυξη λογισμικού και εργαλείων, η επιλογή χώρου, ο καθορισμός υπεύθυνου φορέα, η πρόσληψη και εκπαίδευση στελεχών, πρέπει να διέπονται από την καταλληλότητα για την ομάδα στην οποία απευθύνονται και το σκοπό της απασχόλησης που υπηρετούν, όπως και από την εξασφάλιση της βιωσιμότητας και της συνέχειας.
- Τα παραπάνω στοιχεία να αποτελούν κριτήρια επιλεξιμότητας.
- Στελέχωση των δομών και με στελέχη επιχειρηματικής κατεύθυνσης.

- **Υλοποίηση δράσεων σύνδεσης με την αγορά και ανάπτυξη μηχανισμών για την εξασφάλιση πώλησης των προϊόντων.**
- **Δημιουργία κατάλληλου θεσμικού πλαισίου όπου απαιτείται.**
- **Συνεχής ευαισθητοποίηση για την αποδοχή της διαφορετικότητας ως φυσιολογικού φαινομένου από την πλευρά της κοινωνίας.**
Περαιτέρω, η Ο.Κ.Ε. προβαίνει σε πιο εξειδικευμένες Παρατηρήσεις ανά Υποπρόγραμμα και Μέτρο.

Δ. ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ ΑΝΑ ΥΠΟΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΚΑΙ ΜΕΤΡΟ

Υποπρόγραμμα 1:
“Βελτίωση της Απασχολησιμότητας”

Μέτρα:

- 1.1. Διευκόλυνση της πρόσβασης και της επιστροφής στην αγορά εργασίας.
- 1.2. Καταπολέμηση του ρατσισμού και της ξενοφοβίας σε σχέση με την αγορά εργασίας.

Η Ο.Κ.Ε. κρίνει ότι στο **Μέτρο 1.1.** περιλαμβάνονται αρκετές καινοτομικές προσεγγίσεις, σε επίπεδο στόχων και ενεργειών, οι οποίες θα καταστούν περισσότερο εφικτές εάν:

- Η ενεργός συμμετοχή των επωφελουμένων σε όλες τις φάσεις υλοποίησης ενισχυθεί ακόμη περισσότερο με την ένταξη, στα προγράμματα βελτίωσης των προσόντων των συμβούλων ή στις πιλοτικές ενέργειες κατάρτισης και απασχόλησης συμβούλων (mentoring), ατόμων, με υψηλά προσόντα, από τις ίδιες τις ομάδες στόχους.
- Διαφοροποιηθούν με μεγαλύτερη σαφήνεια οι διαδικασίες ένταξης και επανένταξης, δεδομένου ότι απαιτούνται διαφορετικές μεθοδολογικές προσεγγίσεις.
- Δημιουργηθούν προδιαγραφές / κριτήρια για την πιστοποίηση της ποιότητας των παρεχόμενων υπηρεσιών στήριξης της απασχόλησης.

Αναφορικά με το Μέτρο 1.2., η Ο.Κ.Ε. εκφράζει επιφύλαξη σχετικά με την επάρκεια των πόρων (κατανομή) για την αποτελεσματική επίτευξη του στόχου, λαμβάνοντας υπόψη ότι η είσοδος μεταναστών εμφανίζει αυξητική τάση.

Στη διαμόρφωση κριτηρίων επιλεξιμότητας των προτάσεων, μπορεί να αποτελέσει στοιχείο, εκτός από τη γεωγραφική διάσταση (συγκέντρωση ομάδας στόχου σε συγκεκριμένες περιοχές), ο κλαδικός προσανατολισμός ενεργειών (συγκέντρωση ομάδας στόχου σε συγκεκριμένους κλάδους / επαγγέλματα π.χ. κατασκευαστικός τομέας).

Υποπρόγραμμα 2:
“Ανάπτυξη επιχειρηματικού πνεύματος”

Μέτρα:

- 2.1. Πρόσβαση για όλους όσον αφορά στη διαδικασία δημιουργίας μίας επιχείρησης.
- 2.2. Ενίσχυση της κοινωνικής οικονομίας.

Στο **Μέτρο 2.1.** επιχειρείται, σε πλήρη συμβατότητα με τους στόχους της πρωτοβουλίας, η ενίσχυση του επιχειρηματικού περιβάλλοντος και η άμβλυση προβλημάτων συντονισμού, κατακερματισμού και επικαλύψεων που χαρακτηρίζουν τις περισσότερες δομές υποστήριξης επιχειρηματικών δράσεων. Η ολοκληρωμένη προσέγγιση στο σχεδιασμό του Μέρους προκύπτει ιδιαίτερα από τις κατευθύνσεις που δίνονται για δραστηριοποίηση σε εναλλακτικά πεδία απασχόλησης και την προσπάθεια εξασφάλισης ποιοτικών θέσεων απασχόλησης. Δίνεται ιδιαίτερη διάσταση στη διάχυση της πληροφόρησης/τεχνογνωσίας για την ενίσχυση της επιχειρηματικότητας σε απομακρυσμένες ορεινές/νησιωτικές περιοχές και στη δημιουργία ανάλογα θέσεων εργασίας. Δημιουργείται έτσι ένα πλαίσιο προώθησης της επιχειρηματικότητας σε περιοχές και τομείς όπου πράγματι υπάρχουν προβλήματα ισότιμης πρόσβασης και ταυτόχρονα αναξιοποίητα συγκριτικά πλεονεκτήματα.

Το **Μέτρο 2.2** δίνει τη δυνατότητα αξιοποίησης της υπάρχουσας εμπειρίας για την ενίσχυση και διασφάλιση της βιωσιμότητας των υφιστάμενων δομών υποστήριξης ευπαθών ομάδων περιορίζοντας τη δημιουργία νέων δομών στη βάση διαπιστωμένων αναγκών συγκεκριμένων περιοχών και επιλεγμένων ομάδων στόχου. Δεδομένου ότι ο τομέας της κοινωνικής οικονομίας έχει πολύ μικρή προϊστορία στην Ελλάδα, καταβάλλεται προσπάθεια στο συγκεκριμένο μέτρο να τεθεί ένα πλαίσιο που εξασφαλίζει βιωσιμότητα στις επιχειρηματικές δράσεις και ενέργειες που θα αναληφθούν στον κοινωνικό τομέα. Ο βασικός προσανατολισμός αφορά συγκεκριμένες πληθυσμιακές ομάδες, τη διασφάλιση βιώσιμων κοινωνικών επιχειρήσεων και τη διαμόρφωση αναβαθμισμένου επιχειρηματικού περιβάλλοντος.

Η Ο.Κ.Ε. διατυπώνει τις ακόλουθες κριτικές παρατηρήσεις - προτάσεις:

- Σχετικά με τη δημιουργία εργαλείων για την καλλιέργεια και τόνωση της επιχειρηματικότητας θεωρείται απαραίτητη η ενεργός συμμετοχή του επιχειρηματικού κόσμου ως πλέον αρμοδιότερου για την εμφύσηση του επιχειρηματικού πνεύματος.
- Λόγω της έλλειψης εμπειρίας συμμετοχικής κουλτούρας στην ελληνική κοινωνία θεωρούμε πιθανή τη δυσλειτουργία των αναπτυξιακών συμπράξεων. Ένας τρόπος αντιμετώπισης του προβλήματος αυτού θεωρείται η συνεχής παρακολούθησης και ενδυνάμωσης των δομών από φορείς με μεγαλύτερη εμπειρία σε συμμετοχικές διαδικασίες, όπως οι τριτοβάθμιες οργανώσεις εργοδοτών, εργαζομένων και λοιπών παραγωγικών τάξεων.
- Αξιοποίηση της εμπειρίας και των βέλτιστων πρακτικών των διακρατικών εταίρων.
- Λόγω της άμεσης συνάφειας και συνέργειας των μέτρων και ενεργειών της πρωτοβουλίας Equal με άλλα επιχειρησιακά προγράμματα, η επιτυχία του θα εξαρτηθεί και από παράπλευρες δράσεις και βελτίωση υποδομών που ήδη έχουν προταθεί στα επί μέρους επιχειρησιακά προγράμματα. Οι παράπλευρες αυτές δράσεις συνοψίζονται σε νομοθετικές ρυθμίσεις για την διοικητική απλοποίηση της έναρξης και λειτουργίας των Μ.Μ.Ε., φορολογικές μεταρρυθμίσεις κ.α. Επί πλέον η άμεση βελτίωση των υποδομών υπηρεσιών απασχόλησης (ΚΠΑ, ΕΚΕΠΙΣ, του Παρατηρητηρίου Απασχόλησης κ.ά.) αποτελούν βασική προϋπόθεση τόσο για την υλοποίηση των ενεργειών της πρωτοβουλίας όσο και για την ενσωμάτωση των καινοτόμων εργαλείων που θα προκύψουν.
- Η διάσταση της ισότητας των φύλων θα πρέπει να απασχολεί σε κάθε στάδιο υλοποίησης και εφαρμογής των ενεργειών που περιγράφονται.
- Δεδομένου ότι ο τομέας της κοινωνικής οικονομίας έχει μικρή προϊστορία στην Ελλάδα πρέπει να συνδεθεί άμεσα με τον οικονομικό ιστό του τόπου που θα αναπτυχθεί αλλά και με τις ομάδες στις οποίες απευθύνεται προκειμένου να συνειδητοποιηθεί και εξασφαλισθεί από την πολύ αρχή η αναγκαιότητά του. Έπι πλέον των προηγούμενων, η ποιότητα των υπηρεσιών θα συμβάλει στη βιωσιμότητα των επιχειρηματικών δράσεων και ενεργειών.

Υποπρόγραμμα 3: “Προσαρμοστικότητα”

Μέτρα:

3.1. Προώθηση της δια βίου μάθησης και των εργασιακών πρακτικών ενσωμάτωσης.

3.2. Υποστήριξη της προσαρμοστικότητας των εταιρειών και των εργαζομένων.

Το **Μέτρο 3.1** ενισχύει αντιλήψεις και εισάγει πρακτικές δια βίου μάθησης επιχειρώντας να αμβλύνει διακρίσεις και ανισότητες που δυσχεραίνουν την επαγγελματική ανάπτυξη. Στην ανάλυση του Μέτρου συνεκτιμούνται ιδιαιτερότητες κλάδων, γεωγραφικών περιοχών και εργασιακών χώρων. Επιπλέον υπάρχει προσανατολισμός ενίσχυσης και αποτελεσματικής δικτύωσης των ΜΜΕ.

Οι καινοτομικές προσεγγίσεις εντοπίζονται στην χρήση της τεχνολογίας στη δια βίου μάθηση, στη δημιουργία συστημάτων υποστήριξης ανέργων εντός και εκτός της επιχείρησης, στην κάλυψη θέσεων εργασίας από ανέργους κατά την περίοδο κατάρτισης εργαζομένων κ.λπ, ενώ προωθείται η ενεργός συμμετοχή φορέων με ιδιαίτερη έμφαση στις επιχειρήσεις, στο πλαίσιο αντιπροσωπευτικών αναπτυξιακών συμπράξεων που μπορεί να συμβάλλουν στο mainstreaming. Το Μέτρο δίνει τη δυνατότητα πειραματισμού σε νέα μοντέλα / μεθόδους δια βίου εκπαίδευσης, σε νέου τύπου πρακτικές ενίσχυσης της προσαρμοστικότητας σε εργασιακές αλλαγές, καινοτόμα προγράμματα ανάπτυξης του στελεχιακού δυναμικού κ.ά.

Η Ο.Κ.Ε. προτείνει τα εξής:

- τη δημιουργία μικτών ομάδων εργοδοτών - εργαζομένων - στελεχών επιχειρήσεων και η επιμόρφωση αυτών για την από κοινού αποδοχή νέων αντιλήψεων / εφαρμογών αναδιοργάνωσης των επιχειρήσεων ως αποτέλεσμα διαλόγου,
- τη διευκόλυνση της πρόσβασης γυναικών με επιβαρημένες επαγγελματικές και οικογενειακές υποχρεώσεις σε διαδικασίες εκπαίδευσης εξ αποστάσεως και πιστοποίησης δεξιοτήτων, ως στοιχείο προώθησης της ισότητας ευκαι-

ριών, μπορεί να αποτελέσει κριτήριο επιλεξιμότητας των προτάσεων.

Η Ο.Κ.Ε. κρίνει ότι το Μέτρο 3.2 αξιολογεί σε μεγάλο βαθμό την εμπειρία υλοποίησης άλλων προγραμμάτων (κυρίως Adapt). Συνεκτιμά τις ανάγκες του ανθρώπινου δυναμικού και των επιχειρήσεων και οι κατευθύνσεις για επιρροή πολιτικών (mainstreaming) ενισχύονται από τις ερευνητικές διαδικασίες που προβλέπονται για την εξέταση των επιπτώσεων από την εφαρμογή μέτρων / μοντέλων / πολιτικών προσαρμογής σε οργανωτικές και εργασιακές αλλαγές.

Η Ο.Κ.Ε. εκτιμά ότι το Μέτρο συμβάλλει στην ανάπτυξη πιλοτικών εφαρμογών που άπτονται βασικών σημείων του κοινωνικού διαλόγου (χρόνος εργασίας, οργάνωση εργασίας, απασχόληση / παραγωγικότητα, τηλεργασία κ.ά.). Συνεπώς μπορεί να αποτελέσει πεδίο πειραματισμού για καινοτόμες δράσεις και πρακτικές εν δυνάμει αξιοποιήσιμες στην διαμόρφωση πολιτικών με βασική προϋπόθεση την ενεργό και ουσιαστική συμμετοχή των κοινωνικών εταίρων. Η δυνατότητα διερεύνησης και αξιολόγησης των επιπτώσεων αυτών των πρακτικών διασφαλίζει, στην περίπτωση ενσωμάτωσής τους σε πολιτικές, την αντιμετώπιση αρνητικών συνεπειών στο ανθρώπινο δυναμικό.

Η Ο.Κ.Ε. θεωρεί ότι παρουσιάζει ενδιαφέρον η προώθηση της δικτύωσης των ΜΜΕ με άλλους φορείς σε κλαδικό και τοπικό επίπεδο, η υιοθέτηση ευέλικτων συστημάτων παραγωγής, η εκπαίδευση στελεχών/εργοδοτών/εργαζομένων, η μεταφορά τεχνογνωσίας και η ανάπτυξη υποστηρικτικών μηχανισμών, ως στοιχεία ενίσχυσης της ανταγωνιστικότητάς τους.

Υποπρόγραμμα 4:

“Ισες ευκαιρίες για γυναίκες και άνδρες”

Στόχοι του εν λόγω υποπρογράμματος είναι ο συνδυασμός της οικογενειακής με

την επαγγελματική ζωή, καθώς και η εξάλειψη στερεότυπων αντιλήψεων για άνδρες και γυναίκες, με την ανάπτυξη πιο ευέλικτων και αποτελεσματικών μορφών οργάνωσης της εργασίας για άνδρες και γυναίκες, καθώς και μέσω της αναβάθμισης των δεξιοτήτων των γυναικών που έχουν απομακρυνθεί από την απασχόληση λόγω οικογενειακών υποχρεώσεων.

Η Ο.Κ.Ε. διατυπώνει τις ακόλουθες κριτικές παρατηρήσεις- προτάσεις:

Η προαγωγή της ισότητας μεταξύ ανδρών και γυναικών στην οικονομική ζωή αποτελεί στρατηγικό στόχο της Λισσαβόνας. Συγκεκριμένα οι αρχηγοί των κρατών-μελών της Ένωσης στην εν λόγω Σύνοδο Κορυφής αποφάσισαν την ανάπτυξη ενεργειών οι οποίες θα αυξήσουν το ποσοστό απασχόλησης των γυναικών από 51% που είναι σήμερα σε περισσότερο από 60% μέχρι το 2010.

Επί πλέον στην πρόσφατη “Κοινωνική στρατηγική - πλαίσιο για την ισότητα των φύλων 2001 -2005” η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, εκτός από την προώθηση της απασχολησιμότητας των γυναικών, περιλαμβάνει και άλλους στρατηγικούς στόχους και συγκεκριμένες ενέργειες όπως: προώθηση της ίσης συμμετοχής και εκπροσώπησης, προώθηση της ίσης πρόσβασης και της ίσης εφαρμογής των κοινωνικών δικαιωμάτων για τις γυναίκες και τους άνδρες, προώθηση της ισότητας μεταξύ των ανδρών και γυναικών στην καθημερινή ζωή και προώθηση της αλλαγής στους ρόλους και στα στερεότυπα των δύο φύλων.

Σε αυτό το πλαίσιο και με δεδομένο ότι η ουσία του υποπρογράμματος 4 της πρωτοβουλίας equal ταυτίζεται σε πολλά σημεία με την ως άνω στρατηγική της Ευρωπαϊκής Επιτροπής θεωρούμε ότι οι αρμόδιοι φορείς που θα εμπλακούν σε επί μέρους δράσεις πρέπει να παρακολουθούν κάθε εξέλιξη στον τομέα της ισό-

τητας σε ευρωπαϊκό επίπεδο προκειμένου να εμπλουτίζουν την εμπειρία τους και να συνεισφέρουν στην αποτελεσματικότητα των δράσεων.

Η προσπάθεια πειραματισμού σε ευέλικτες μορφές οργάνωσης της εργασίας δίνει τη δυνατότητα βελτίωσης της παραγωγικότητας των επιχειρήσεων και εναρμόνισης της επαγγελματικής / οικογενειακής ζωής με την προϋπόθεση ότι θα αντιμετωπισθούν θεσμικά πιθανές αρνητικές συνέπειες σχετικά με τα δικαιώματα των εργαζομένων (ασφάλιση, συνταξιοδότηση, εκπαίδευση κ.α). Όμως πρέπει να ληφθεί υπόψη ότι η ελληνική αγορά εργασίας δεν ευνοεί την καινοτόμο αναδιοργάνωση είτε λόγω των πραγματικών δυσκολιών (θεσμικό πλαίσιο, ανάγκες των επιχειρήσεων) είτε λόγω ατομίας των εργαζομένων και εργοδοτών μπροστά σε κάτι νέο.

Η συμφιλίωση της οικογενειακής και επαγγελματικής ζωής αλλά και πρόβλημα του επαγγελματικού διαχωρισμού δεν αντιμετωπίζεται μόνο με μέτρα και δράσεις στην αγορά εργασίας. Υπάρχει έντονη ανάγκη αλλαγής συμπεριφορών, τάσεων, κανόνων και αξιών που επηρεάζουν τους ρόλους των δύο φύλων στην κοινωνία η οποία θα επιτευχθεί μέσω της εκπαίδευσης, της κατάρτισης, των μέσων μαζικής ενημέρωσης, των τεχνών, του πολιτισμού και της επιστήμης γενικότερα. Η επιτυχία λοιπόν των ενεργειών και δράσεων στο εν λόγω υποπρόγραμμα απαιτούν μακρύ χρονικό ορίζοντα και παράπλευρες ενέργειες από διαφορετικούς φορείς και δομές. Παρ'όλα αυτά η Ο.Κ.Ε. θεωρεί ότι η ανάπτυξη δράσεων ευαισθητοποίησης εργοδοτών μεγάλων επιχειρήσεων, δικτύων ΜΜΕ καθώς και οι ανάμειξη των εργοδοτικών και συνδικαλιστικών οργανώσεων αλλά και η προώθηση της εθελοντικής δράσης μπορούν να βοηθήσουν αποτελεσματικά σ'αυτή την κατεύθυνση.

**Υποπρόγραμμα 5:
“Αιτούντες άσυλο”**

Μέτρα:

5.1. Υποστήριξη της κοινωνικής και επαγγελματικής ένταξης των αιτούντων άσυλο.

Το **Μέτρο 5.1** είναι συναφές με τις κατευθύνσεις και τους στόχους της πρωτοβουλίας Eqmal και του επιχειρησιακού σχεδίου. Δεδομένου ότι υπάρχει σαφής δυσκαμψία έως σήμερα στην υποστήριξη των

αιτούντων ασύλων δίνονται κατευθύνσεις για συγκροτημένη παρέμβαση των αρμοδίων φορέων με τρόπο ολοκληρωμένο, στοχεύοντας στην ενίσχυση της αποτελεσματικότητας των υφισταμένων κέντρων υποδοχής καθώς και στην αξιοποίηση ικανών στελεχών για παροχή βελτιωμένων υπηρεσιών.

Στο βαθμό που επιχειρείται για πρώτη φορά ολοκληρωμένη και συγκροτημένη παρέμβαση είναι δύσκολο να υπάρξουν ιδιαίτερες καινοτομικές προσεγγίσεις. Πάντως το Μέτρο έχει σχεδιαστεί στην βάση πραγματικών αναγκών.

Ε. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΙΚΕΣ ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

Η Ο.Κ.Ε. εκτιμά ότι το Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Equal αποτελεί θετική και ιδιαίτερα φιλόδοξη προσπάθεια για τη διαμόρφωση εργαλείων πολιτικής για την εξάλειψη των ανισοτήτων στην αγορά εργασίας. Εκφράζει, εντούτοις, επιφυλάξεις για την επιτυχή υλοποίηση όλων των φάσεων του Προγράμματος.

Η εμπειρία των Προγραμμάτων ADAPT και Απασχόληση, πάνω στα οποία βασίστηκε ο σχεδιασμός της Κοινοτικής Πρωτοβουλίας EQUAL, **ανέδειξε σοβαρές αδυναμίες για τη χώρα μας. Ως σημαντικότερες εντοπίζονται οι ακόλουθες:**

- α.** Η έλλειψη συντονισμού και ο κατακερματισμός των εργασιών κατά τη διάρκεια υλοποίησης των εν λόγω Πρωτοβουλιών **σηματοδότησε δυσκολίες στην αποτελεσματικότητα της εταιρικής σχέσης.** Η ανάπτυξη τοπικών εταιρικών σχέσεων στην Ελλάδα είναι αποσπασματική και χωρίς δομές συνέχειας. Αυτό οφείλεται στη δομή της οικονομίας και στον τρόπο που αρθρώνονται και εκφράζονται τα κοινωνικά συμφέροντα. Πιο συγκεκριμένα, παράγοντες που επιδρούν αρνητικά⁶ στην ανάπτυξη τοπικών εταιρικών σχέσεων για την αντιμετώπιση του κοινωνικού αποκλεισμού, είναι:
- Η έως πρόσφατα απουσία μιας συνεργατικής-συμμετοχικής κουλτούρας μεταξύ των κρατικών φορέων και των φορέων της κοινωνίας των πολιτών.
 - Η ισχυρή παρουσία πελατειακών δικτύων μέσω των οποίων αρθρώνονται τα κοινωνικά συμφέροντα σε συνδυασμό με

την επικράτηση δομών κρατικού κορπορατισμού.

- Ο συγκεντρωτικός, γραφειοκρατικός τρόπος διοίκησης του κράτους και των οργανισμών του.
- Η περιορισμένη εμπλοκή και ισχύς μιας αυτόνομης Τοπικής Αυτοδιοίκησης.
- Η αδυναμία των κοινοτικών οργανώσεων και των οργανώσεων των χρηστών να παρέμβουν ενεργητικά στη διαμόρφωση των πολιτικών (οι οποίες αφορούν τις ομάδες στόχων που εκπροσωπούν).
- Οι αδύνατες δομές της κοινωνίας των πολιτών που μόλις την τελευταία δεκαπενταετία άρχισαν να ισχυροποιούνται.

Για την αντιμετώπιση των προβλημάτων απαιτείται ενεργή παρουσία των εμπειροτέρων στις εταιρικές σχέσεις φορέων (δηλ. των τριτοβαθμίων συνδικαλιστικών οργανώσεων εργοδοτών, εργαζομένων και λοιπών παραγωγικών τάξεων, καθώς και της τοπικής αυτοδιοίκησης) και συνεχής εγρήγορση για το θέμα.

- β.** Η έλλειψη συνειδητοποίησης ή/και ενασχόλησης μέχρι πρόσφατα με το πρόβλημα του κοινωνικού αποκλεισμού. Για το λόγο αυτό απαιτείται η πλήρης αξιοποίηση της εμπειρίας των διακρατικών εταίρων.
- γ.** Η απουσία ευελιξίας για απαιτούμενες προσαρμογές ή αναπροσαρμογές (π.χ. αντικατάσταση στελεχών, αλλαγή

⁶ Ρομπόλης, Δημουλάς, Οι εταιρικές σχέσεις στην αντιμετώπιση του κοινωνικού αποκλεισμού, σε Κασσιμάτη Κ. (επιμέλεια), Κοινωνικός Αποκλεισμός: η ελληνική εμπειρία, Αθήνα, Gutenberg, σελ. 151 επ.

θεσμικού πλαισίου ή δημιουργία νέου) δυσκόλεψε την υλοποίηση των δράσεων. Το θέμα αυτό πρέπει να αντιμετωπιστεί ευρύτερα από την Πολιτεία σε

συνεργασία με τους κοινωνικούς και άλλους αρμόδιους φορείς, ειδικότερα σε ότι αφορά τη βιωσιμότητα των δομών της κοινωνικής οικονομίας.

Ο ΠΡΟΕΔΡΟΣ ΤΗΣ Ο.Κ.Ε.
Καθηγητής **ΑΝΔΡΕΑΣ ΚΙΝΤΗΣ**

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Ι

ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΓΙΑ ΤΑ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ EQUAL ΤΩΝ ΚΡΑΤΩΝ-ΜΕΛΩΝ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΕΝΩΣΗΣ

Τα Επιχειρησιακά Προγράμματα της Κοινοτικής Πρωτοβουλίας Equal των κρατών-μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης δεν παρουσιάζουν μεταξύ τους σοβαρές διαφοροποιήσεις. Η δομή του Προγράμματος με βάση τους τέσσερις άξονες προτεραιότητας (απασχολησιμότητα, επιχειρηματικότητα, προσαρμοστικότητα, ίσες ευκαιρίες) το ζητούμενο της καινοτομίας και του mainstreaming, ο ζωτικός ρόλος των Αναπτυξιακών Συμπράξεων, η διακρατική συνεργασία, η ενδυνάμωση, οι τρεις Ενέργειες της υλοποίησης - αυτά είναι κοινά συστατικά στοιχεία που συναντώνται σε κάθε εθνικό Επιχειρησιακό Πρόγραμμα. Η κοινή δομή, καθώς και η σχετική ταύτιση των Θεματικών Πεδίων (δηλ. των Μέτρων), ακολουθεί τη συμφωνία ως προς το περιεχόμενο των βασικών εννοιών του Equal (βλ. παραπάνω Παρουσίαση του Προγράμματος). Σε πιο εξειδικευμένα επίπεδα, όπως είναι φυσικό, οι ιδιαιτερότητες της κάθε χώρας επιφέρουν διαφοροποιήσεις στην ιεράρχηση των αναγκών, των μέσων που θα χρησιμοποιηθούν, ή των θεωρούμενων ως αποφασιστικών πτυχών του σχεδιασμού. Πρόκειται όμως περισσότερο για διαφορές “αποχρώσεων” των μέτρων παρά μοντέλων πολιτικής.

Ως βάση για την παρούσα καταγραφή χρησιμοποιήθηκαν οι αγγλικές Περιλήψεις των εθνικών Προγραμμάτων που είναι δημοσιοποιημένες στον σχετικό κόμβο της Ε.Ε. Η παρουσίαση των στοιχείων γίνεται γύρω από 3 Άξονες: την καινοτομία, το mainstreaming και την κατανομή των χρηματοδοτικών πόρων ανά άξονα προτεραιότητας.

Κατηγορίες της καινοτομίας

Οι συνοπτικές παρουσιάσεις των Επιχειρησιακών Προγραμμάτων δεν αναφέρονται συγκεκριμένα και αναλυτικά σε καινοτόμες πρακτικές, ούτε περιγράφουν εκτενώς ό,τι καινούριο σχεδιάζεται ή αναμένεται να προκύψει από την εφαρμογή του Equal. Αναφέρουν γενικά είτε τον τομέα στον οποίο επικεντρώνεται το ενδιαφέρον για καινοτομία, π.χ. ανάπτυξη

της επιχειρηματικότητας ή επαγγελματικές διακρίσεις μεταξύ των φύλων, είτε τις ίδιες τις καινοτόμες δράσεις, αλλά με τρόπο ενδεικτικό και αποσπασματικό, χάριν δηλαδή της κατανόησης της λογικής του σχεδίου και όχι της παροχής πληροφοριών πάνω σε συγκεκριμένες δράσεις. Η καινοτομία είναι μια διάσταση που θα αναπτυχθεί στα σχέδια των Αναπτυξιακών Συμπράξεων και θα αποδειχθεί ή όχι, κατά την εφαρμογή και μετά την εφαρμογή των σχεδίων αυτών. Γι' αυτό τα Επιχειρησιακά Προγράμματα διατυπώνονται περισσότερο ως ένα πλαίσιο προσανατολισμού της πράξης, ως αναμονή των νέων-καλών πρακτικών, και όχι ως περιγραφή τους.

Στα Equal των κρατών μελών η καινοτομία συχνά αφορά στην διοικητικο-θεσμική οργάνωση μέσω της οποίας θα ευοδωθεί η υλοποίηση του Προγράμματος. Έτσι, για την Μεγάλη Βρετανία είναι πολύ σημαντικός και καινοτομικός ο ρόλος των Thematic Networking Groups τα οποία εκπροσωπούνται από κάθε φορέα, κυβερνητικό ή μη στο εσωτερικό τους και έχουν μεταξύ άλλων την ευθύνη της εφαρμογής της πολιτικής mainstreaming. Για την Ιρλανδία καθοριστική και καινοτόμος παρουσιάζεται η εξασφάλιση της ενεργής συμμετοχής των ομάδων στόχου εντός των Αναπτυξιακών Συμπράξεων. Για την Πορτογαλία η προβλεπόμενη δημιουργία μιας σειράς από ομάδες εργασίας [project groups] με επικουρικές, παρεμβατικές, εποπτικές, ή εκπαιδευτικές αρμοδιότητες. Η Πορτογαλία ιδιαίτερα, εγκαθιδρύει ένα ευρύ σύστημα management, χρηματοδοτούμενο από τον άξονα της τεχνικής βοήθειας, με εξαιρετικά σημαντικό ρόλο “διαμεσολάβησης” ανάμεσα στους “παραγωγούς” - μιλώντας σχηματικά - και τους “πελάτες” του Προγράμματος, μια δομή που δεν υπάρχει σε κανένα άλλο Equal κράτους-μέλους. Το Επιχειρησιακό Πρόγραμμα της Ολλανδίας ορίζει επτά “σημεία” των μέτρων (όπως οι θέσεις εργασίας των ηλικιωμένων πολιτών [senior citizens], το Κέντρο Απόκτησης Δεξιοτήτων CAE, οι “συνδυαστικές ενέργειες”, κ.ά.) ως “κεντρικά εγχειρήματα” των οποίων η σωστή

υλοποίηση έχει καθοριστική σημασία. Με άλλα λόγια, κάποιες όψεις των Μέτρων του Προγράμματος, συνιστούν μια δέσμη σχεδίων με σχετική αυτοτέλεια, η οποία μάλιστα εκτιμάται ότι θα απορροφήσει περίπου το 20% του συνολικού προϋπολογισμού. Ιδιαίτερη οργανωτική-θεσμική επίσης, αποτελεί στην περίπτωση του Βελγίου (γαλλο-γερμανόφωνου) η συγκρότηση Επιτροπής Mainstreaming η οποία καλείται μαζί με την Επιτροπή Παρακολούθησης να εγγυηθεί την διάδοση των καλών πρακτικών και την ενσωμάτωσή τους στις πολιτικές της απασχόλησης.

Η επιδίωξη να δοθεί προτεραιότητα στις μειονεκτούσες ομάδες της αγοράς εργασίας από την πλευρά των εργοδοτών, να κατανοηθούν οι ανάγκες τους και να αναδειχθούν τα πλεονεκτήματά τους, συνιστά μια πτυχή της έννοιας που πολιτογραφείται ως “κοινωνική ευθύνη των επιχειρήσεων” [socially responsible enterprise]. Το κεφάλαιο αυτό δεν αφορά απλώς κάποιες δράσεις. Πρόκειται στην ουσία για μια ευρύτερη πολιτική τάση, εξόχως καινοτομική για την Ευρωπαϊκή Στρατηγική της Απασχόλησης. Στόχος είναι η ταυτόχρονη ικανοποίηση των αναγκών των επιχειρήσεων και των ψυχοκοινωνικών αναγκών των ανθρώπων που εργάζονται στις επιχειρήσεις. Ή ακόμα περισσότερο, η ανάληψη κοινωνικών δραστηριοτήτων εν γένει από πλευράς επιχειρήσεων, παράλληλα με τις οικονομικές τους επιδιώξεις. Παρατηρείται έτσι, στα Προγράμματα Equal, η ταυτόχρονη θεώρηση του αποκλεισμού των μειονεκτουσών ομάδων από την εργασία και από την ευρύτερη κοινωνία. Στο πλαίσιο αυτής της πολιτικής, στο Equal της Ολλανδίας, στο Μέτρο 2.1 (πρόσβαση για όλους στη δημιουργία επιχείρησης), αναφέρεται ενδεικτικά η αντιμετώπιση της φύλαξης του παιδιού [childcare] μέσω ενός ευέλικτου ωραρίου ή άλλων νέων μεθόδων που θα αναπτυχθούν με αυτόν το σκοπό. Επίσης αναφέρεται η ανάγκη ανάπτυξης τρόπων υποστήριξης προς εταιρείες προκειμένου αυτές να αναλάβουν κοινωνικές δραστηριότητες στην ιδιαίτερη περιοχή τους στη βάση τοπικών συνεργασιών. Στο Πρόγραμμα της Φινλανδίας, στο πλαίσιο του τρίτου άξονα, γίνεται λόγος για την οργάνωση της εργασίας με βάση και τις ειδικές ανάγκες κατηγοριών του εργατικού δυναμικού όπως οι ηλικιωμένοι εργάτες, οι νοητικά υστερημένοι, εκείνοι που έχουν οικογενειακές υποχρεώσεις, κ.λπ. Στο πεδίο μάλιστα των ίσων ευκαιριών μεταξύ

των φύλων και κατ’ επέκταση της συμφιλίωσης εργασίας και οικογενειακής ζωής, η έμφαση δίνεται στην περιφρούρηση του ρόλου του πατέρα. Στο σουηδικό Πρόγραμμα, ο τομέας της κοινωνικής ευθύνης των επιχειρήσεων εντάσσεται στις πολιτικές της απασχολησιμότητας (πρώτος άξονας) και προβλέπει μεταξύ άλλων μέτρα που θα εγκαθιδρύουν νέα πεδία συνεργασίας ανάμεσα στις επιχειρήσεις, τους εθελοντικούς οργανισμούς και τους δημόσιους φορείς. Ο τρίτογενής τομέας των υπηρεσιών (η κοινωνική οικονομία) σχετίζεται από τη φύση του με την κοινωνική υπευθυνότητα της επιχειρηματικής δράσης, ιδιωτικής ή μη. Μέσα από αυτό το πρίσμα, στην κατηγορία του μέτρου 2.2 των διαφόρων Επιχειρησιακών Προγραμμάτων εμφανίζεται πολύ συχνά η τάση προσδιορισμού της λειτουργίας των υπηρεσιών από τις ιδιαίτερες ανάγκες οικογενειακού, ψυχοκοινωνικού ή πολιτισμικού χαρακτήρα των ομάδων στόχου, δηλαδή των τοπικών κοινωνιών.

Ένας άλλος τομέας που συνδέεται με την παραγωγή καινοτομίας είναι οι νέες τεχνολογίες, κυρίως της πληροφορικής. Σε αυτήν την περίπτωση, η χρήση της καινούριας τεχνολογίας μπορεί από μόνη της να θεωρηθεί καινοτομική μέθοδος. Κατ’ επέκταση όμως η χρήση ενδέχεται να δημιουργήσει και διαφοροποιημένες μορφές δράσης στην αγορά εργασίας, άρα καινοτόμες πρακτικές. Στο Πρόγραμμα της Μεγάλης Βρετανίας, στον τρίτο άξονα προτεραιότητας, η επένδυση στην πληροφορική είναι κεντρικό στοιχείο τόσο για την κατάρτιση και την πρόσβαση στην απασχόληση των μειονεκτουσών ομάδων, όσο και για την γενικότερη οργάνωση της εργασίας με σκοπό τη συμφιλίωση εργασίας/οικογενειακής ζωής. Το Επιχειρησιακό Πρόγραμμα του γερμανικού Equal εμφανίζει τις τεχνολογίες της πληροφορικής και των επικοινωνιών ως αναπόσπαστο τμήμα του Πρώτου Άξονα, αλλά και του τρίτου: καθώς όλα τα κράτη-μέλη έχουν κοινούς Άξονες Προτεραιότητας, η παράμετρος της νέας τεχνολογίας ενυπάρχει, ρητά ή όχι, πάντα στον πρώτο και τον τρίτο άξονα.

Διαδικασία συναφής με την επίτευξη καινοτομίας είναι και η έρευνα. Κάποια Προγράμματα, πέρα από την γενική πιθανότητα αναζήτησης νέων πρακτικών και πειραματισμού, εντοπίζουν συγκεκριμένους τομείς όπου προβλέπεται η διεξαγωγή

έρευνας της οποίας τα συμπεράσματα θα οδηγήσουν στην παραγωγή νέων μεθόδων και πρακτικών. Το πορτογαλικό Πρόγραμμα εντάσσει την ερευνητική δραστηριότητα στο μέτρο 2.2 με στόχο την ανίχνευση των “χώρων” της αγοράς που θα δύνανται να καλυφθούν από την επιχειρηματική πρωτοβουλία. Στο Πρόγραμμα της Βόρειας Ιρλανδίας και στον άξονα της απασχολησιμότητας, οι ενέργειες περιλαμβάνουν διεξαγωγή ερευνών που έχουν μάλιστα ως σκοπό κυρίως την κατανόηση των ανθρώπων που αποκλείονται από την αγορά εργασίας, “των ομάδων εκείνων των οποίων οι ανάγκες δεν έχουν πραγματικά προσεγγιστεί”. Παρόμοια σε άλλα Προγράμματα, όπως της Γαλλίας, της Ισπανίας, του Λουξεμβούργου και άλλων, το αίτημα της διερεύνησης της υφιστάμενης κατάστασης με σύγχρονες επιστημονικές μεθόδους, εμφανίζεται συχνά.

Η καινοτομία, ασχέτως της ευκρίνειας του αρχικού προσανατολισμού της, είναι ένα ζητούμενο που θα αποκαλυφθεί στην πράξη. Γι’ αυτό και τα Προγράμματα εστιάζουν στο χώρο της διακρατικής συνεργασίας την αυξημένη πιθανότητα ανάδυσης καινοτόμων πρακτικών και την αναμένουν χωρίς περαιτέρω προσδιορισμούς. Η “εισαγωγή” καινοτομίας προβλέπεται για παράδειγμα στο Πρόγραμμα της Φινλανδίας, στο ζήτημα των ισών ευκαιριών, όπου ενθαρρύνεται η αναζήτηση λύσεων και “στην διεθνή εμπειρία πέρα από το Βόρειο μοντέλο”. Είναι χαρακτηριστικό ότι η Ευρωπαϊκή Επιτροπή έχει δημιουργήσει ένα κοινό ηλεκτρονικό σύστημα συλλογής δεδομένων του Equal (Equal Common Database) ώστε να διευκολυνθεί η διεθνής συνεργασία των κρατών-μελών και η διάχυση των καλών πρακτικών.

Κατηγορίες του mainstreaming

Η αρχή του mainstreaming* είναι παρούσα στο σχεδιασμό και τις διατυπώσεις των Προγραμμάτων Equal των κρατών-μελών, οδηγώντας σε μια δομική ομοιότητα όπως έχει ήδη αναφερθεί. Εκείνο που συχνά διαφέρει, είναι η οργάνωση σε επίπεδο δομών και φορέων προκειμένου να λειτουργήσει αποτε-

λεσματικά η σχεδιαζόμενη πολιτική. Το Πρόγραμμα πρέπει να προσαρμοστεί στις ειδικές συνθήκες κάθε χώρας ή γεωγραφικού διαμερίσματος και αυτό εκφράζεται πρώτα-πρώτα στον προσδιορισμό και την οργάνωση των σχέσεων μεταξύ των ομάδων που διαχειρίζονται την εφαρμογή της Κοινοτικής Πρωτοβουλίας. Το mainstreaming εξαρτάται άμεσα από την επιτυχημένη λειτουργία αυτού του συστήματος δομών που αναλαμβάνουν κάποιο νέο ρόλο στο πλαίσιο του Προγράμματος ή δημιουργήθηκαν αποκλειστικά γι’ αυτό, εξαρτάται από την επικοινωνία, τη συνεργασία και το συντονισμό τους. Όμως μια απόπειρα αξιολόγησης του εκάστοτε δικτύου κέντρων λήψης αποφάσεων και φορέων υλοποίησης θα προϋπέθετε την εξέταση του συνόλου των δεδομένων στο συγκεκριμένο τομέα της κάθε χώρας. Συνεπώς η εκτίμηση της γονιμότητας του κάθε ιδιαίτερου συστήματος από έναν εξωτερικό παρατηρητή γίνεται ασφαλέστερα κρίνοντας εκ του αποτελέσματος.

Mainstreaming της οργάνωσης. Τον κεντρικό ρόλο για την πραγματοποίηση του mainstreaming τον έχουν σε όλα τα Προγράμματα οι Αναπτυξιακές Συμπράξεις. Ωστόσο σε κάποιες περιπτώσεις, με την ευθύνη της εφαρμογής της πολιτικής του mainstreaming επιφορτίζονται και άλλες ομάδες ή Επιτροπές, όπως τα project teams και τα observation panels της διευθυντικής δομής του πορτογαλικού σχεδιασμού, ή όπως τα Thematic Networking Groups στη Μ. Βρετανία. Με μια πιο συγκεκριμένη εικόνα, οι ιδιαιτερότητες της κάθε χώρας είναι εμφανείς. Ενδεικτικά αναφέρουμε το Μέτρο 2.1 της Μ. Βρετανίας όπου το mainstreaming απαιτεί τη συνεργασία των Αναπτυξιακών Συμπράξεων με το DTI και την Υπηρεσία Μικρών Επιχειρήσεων ώστε να αναπτυχθούν καλές πρακτικές οι οποίες βασιζόμενες στη Neighborhood Renewal Strategy θα ενθαρρύνουν την επιχειρηματικότητα σε προβληματικές περιοχές και για ομάδες μη-εκπροσωπούμενες επιχειρηματικά στην απασχόληση. Πρακτικές που θα βασιστούν επίσης στην υπάρχουσα έρευνα της Ένωσης Βρετανικών Τραπεζών για την πρόσβαση σε υπηρεσίες επιχειρηματικής στήριξης και χρηματοδότησης ευκαιριών για τις ομάδες εθνικών μειονοτήτων.

* Η διάχυση και ενσωμάτωση αρχών ή πρακτικών υλοποίησης σε όλα τα πεδία που εμπλέκονται άμεσα και έμμεσα με τις δεδομένες πολιτικές.

Mainstreaming των καλών πρακτικών. Πολλά Προγράμματα των κρατών-μελών επισημαίνουν ότι η στρατηγική του mainstreaming αφορά ουσιαστικά την τρίτη Ενέργεια του Equal. Πράγματι, η πρώτη Ενέργεια είναι μια θεωρητική περιγραφή του προγραμματισμού των παρεμβάσεων και η δεύτερη μια πρώτη δοκιμή εφαρμογής αρχών όπως το mainstreaming. Στη δεύτερη Ενέργεια η επιλογή των σχεδίων των Αναπτυξιακών Συμπράξεων θα βασιστεί μεταξύ άλλων και στο κριτήριο της εξασφάλισης του mainstreaming που επιπλέον θα επιδιωχθεί και στην πράξη κατά τη διάρκεια της υλοποίησης. Όμως η διάχυση των αποτελεσμάτων και η ενσωμάτωσή τους στις μόνιμες δομές και φορείς πέρα από τις ΑΣ - με αυτή την έννοια το mainstreaming - αποτελεί το περιεχόμενο της τρίτης Ενέργειας. Συνιστά την προσπάθεια διάδοσης και παγιοποίησης των όσων θα κερδηθούν μέσα από την καινοτομία και τον πειραματισμό.

Mainstreaming της ισότητας. Μια άλλη χρήση του όρου που ισχύει παράλληλα, αφορά την διάχυση της πολιτικής των ίσων ευκαιριών, της εξασφάλισης των προϋποθέσεων εφαρμογής των ίσων ευκαιριών. Η διαφορά με την παραπάνω σημασία του όρου, είναι ότι εδώ, η διασπορά της ιδέας παράγεται λογικά και αναπτύσσεται από τις βασικές παραδοχές του προγράμματος στο θεωρητικό επίπεδο του κειμένου, ενώ στην προηγούμενη περίπτωση πρόκειται για διασπορά (καινοτόμων) δράσεων, πρακτικών, μεθοδεύσεων, συμπεριφορών κ.λπ. σε επίπεδο συνεργασίας ανθρώπινων οργάνωσεων. Η ισότητα γενικά στην αγορά εργασίας επιδιώκεται να ισχύσει οριζοντίως και καθέτως σε όλους τους τομείς της απασχόλησης αλλά και σε δραστη-

ριότητες τις οποίες επηρεάζει έμμεσα η σφαίρα της απασχόλησης. Η ισότητα στα ευρωπαϊκά Προγράμματα είναι ζήτημα κατά βάση των φύλων, του χάσματος των φύλων (gender gap) και ακολούθως των μειονεκτουσών ομάδων όπως οι εθνικές μειονότητες, οι ηλικιωμένοι εργάτες, οι αιτούντες άσυλο κ.λπ. Ως η θεμελιώδης ιδέα της Κοινοτικής Πρωτοβουλίας Equal, οι ίσες ευκαιρίες, αποτελούν στις διάφορες εκφάνσεις τους το περιεχόμενο του mainstreaming κατά τη δεύτερη Ενέργεια, χωρίς αυτό να σημαίνει ότι στην τρίτη Ενέργεια η πολιτική της ένταξης των ίσων ευκαιριών με ευρύτατο πεδίο, εξανεμίζεται. Είναι ενδεικτικό ότι ήδη η σύνθεση διαφόρων επιτροπών και ομάδων εργασίας που συμμετέχουν στο (σχεδιασμό του) Equal, αντιπροσωπεύει την εφαρμογή της ισότιμης πρόσβασης των δύο φύλων.

Με τη διάχυση των ίσων ευκαιριών συνδέεται και η αρχή της ενδυνάμωσης / συμμετοχής, τον καταλυτικό ρόλο της οποίας στις πολιτικές καταπολέμησης του αποκλεισμού, τονίζουν τα Επιχειρησιακά Προγράμματα των κρατών-μελών. Η ενεργός συμμετοχή στους φορείς παρέμβασης των ανθρώπων και των ομάδων που αντιμετωπίζουν ιδιαίτερες δυσκολίες στην απασχόληση, ή η αντιπροσωπευτικότητα αυτών των ομάδων σε επιχειρήσεις ή υπηρεσίες είναι ταυτόχρονα και εφαρμογή του mainstreaming. Υπάρχει συχνά μια μερική αλληλοκάλυψη μεταξύ αυτών των αρχών, της καινοτομίας και επίσης της διακρατικής συνεργασίας.

Πίνακας κατανομής των πόρων του Equal ανά κράτος μέλος της Ε.Ε.

Κράτος – γεωγραφικό διαμέρισμα	Συνολικό Κόστος (Μευρο)	Συμμετοχή ΕΚΤ (%)	Υποπό - γραμμα 1 (%)	Υποπό - γραμμα 2 (%)	Υποπό - γραμμα 3 (%)	Υποπό - γραμμα 4 (%)	Αιτούτες άσυλο (%)	Τεχνική βοήθεια (%)
Γερμανία	982,1	50	45	11	20	10	7	7
Ισπανία	789,3	65	34,2	15	15	21,2	2	2,6
Ιταλία	788,8	50	30	25	27	10	3	5
Μ.Βρετανία	775,8	50	40	20	25	5	5	5
Γαλλία	630,3	50	28	19	28	15	4	6
Ολλανδία	416,8	50	32	15,3	21	20,7	5,7	5
Αυστρία	204	50	46	10	20	12	7	5
Σουηδία	172,4	50	33	14	33	9,5	4,5	6
Πορτογαλία	152,7	75	28,15	20,15	28,15	15,15	1,15	7,25
Ελλάδα	138,8	75	32	25	25	10	2	6
Φιλανδία	136	50	38*	20*	30*	10*	2*	7
Βέλγιο(Γαλ.)	83,1	50	35	19	30	11	2,5	2,5
Βέλγιο(Ολ.)	65	50	30,5	14,5	29	14,5	3,5	8
Δανία	59,8	50	33,5	-	15	33,5	10	8
Ιρλανδία	47	75	45	10	20	12	5	8
Β. Ιρλανδία	11,6	65	60	-	-	32	**	8
Λουξεμβούργο	8,8	50	50	-	-	32	13	5

Πηγή: <http://www.euroopa.eu.int>

* περιλαμβανομένης της Τεχνικής Βοήθειας

** καλύπτεται από την Μ.Βρετανία

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΙΙ
ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΤΩΝ ΔΕΙΚΤΩΝ ΠΟΥ ΕΧΟΥΝ ΧΡΗΣΙΜΟΠΟΙΗΘΕΙ ΣΤΗΝ
ΚΟΙΝΗ ΕΚΘΕΣΗ ΤΗΣ Ε.Ε. ΓΙΑ ΤΟΝ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΑΠΟΚΛΕΙΣΜΟ 2001

	ΔΕΙΚΤΕΣ	ΟΡΙΣΜΟΣ
1.	Δείκτης μέτρησης της ανισότητας του εισοδήματος	Ο δείκτης αυτός εκφράζει το λόγο του εισοδήματος του πλουσιότερου 1/5 του πληθυσμού προς το εισόδημα του φτωχότερου 1/5.
2.	Συντελεστής Gini	Ο δείκτης αυτός δείχνει το ποσοστό του εισοδήματος που κατέχεται από συγκεκριμένα ποσοστά πληθυσμού (δηλαδή το 10% του πληθυσμού πόσο ποσοστό από το συνολικό εισόδημα κατέχει).
3α.	Σχετικό όριο φτώχειας (μετά από τις μεταβαστικές πληρωμές) ανάλογα με την ηλικία και το φύλο	<p>Ο δείκτης αυτός δείχνει το ποσοστό των ατόμων που ζουν σε νοικοκυριά των οποίων το εισόδημα (των νοικοκυριών) είναι χαμηλότερο του 60% του εθνικού αντίστοιχου διαμέσου εισοδήματος. Διάμεσο εισόδημα είναι εκείνο το επίπεδο εισοδήματος πάνω από το οποίο βρίσκεται το 50% του πληθυσμού και κάτω από το οποίο βρίσκεται το υπόλοιπο 50% του πληθυσμού.</p> <p>Ηλικιακές Ομάδες: 0-15 ετών, 16-24 ετών, 25-49 ετών, 50-64 ετών και 65 ετών και άνω.</p>
3β.	Σχετικό όριο φτώχειας (μετά από τις μεταβαστικές πληρωμές) ανάλογα με πλέον σύνηθες καθεστώς οικονομικής δραστηριότητας	<p>Ο δείκτης αυτός δείχνει το ποσοστό των ατόμων ηλικία 16 ετών και άνω που ζουν σε νοικοκυριά των οποίων το εισόδημα (των νοικοκυριών) είναι χαμηλότερο του 60% του εθνικού αντίστοιχου διαμέσου εισοδήματος.</p> <p>Καθεστώς οικονομικής δραστηριότητας: απασχολούμενος, αυτοαπασχολούμενος, άνεργος, συνταξιούχος, οικονομικά μη ενεργός.</p>
3γ.	Σχετικό όριο φτώχειας (μετά από τις μεταβαστικές πληρωμές) ανάλογα με τον τύπο του νοικοκυριού	<p>Ο δείκτης αυτός δείχνει το ποσοστό των ατόμων ηλικία 16 ετών και άνω που ζουν σε νοικοκυριά των οποίων το εισόδημα (των νοικοκυριών) είναι χαμηλότερο του 60% του εθνικού αντίστοιχου διαμέσου εισοδήματος.</p> <p>Τύπος νοικοκυριού: Νοικοκυριό ενός ατόμου ηλικίας μικρότερη των 30 ετών Νοικοκυριό ενός ατόμου ηλικίας 30 έως 64 ετών Νοικοκυριό ενός ατόμου ηλικίας 65 ετών και άνω Νοικοκυριό δύο ατόμων χωρίς εξαρτημένο, οικονομικά, παιδιά και ο ένας από τους δύο ενήλικες είναι τουλάχιστον 65 ετών και άνω Νοικοκυριό δύο ατόμων χωρίς εξαρτημένο, οικονομικά, παιδιά και οι δύο ενήλικες είναι τουλάχιστον 65 ετών και άνω Άλλα νοικοκυριά χωρίς εξαρτημένο, οικονομικά, παιδιά Μονογονεϊκό νοικοκυριό μ' εξαρτημένο οικονομικά παιδί</p>

		Νοικοκυριό δύο ατόμων μ' εξαρτημένο, οικονομικά, παιδί Νοικοκυριό δύο ατόμων με, εξαρτημένα οικονομικά, δύο παιδιά Νοικοκυριό δύο ατόμων με, εξαρτημένα οικονομικά, τρία παιδιά Νοικοκυριό δύο ατόμων με, εξαρτημένα οικονομικά, παιδιά Σύνολο
4.	Διασπορά γύρω από το όριο φτώχειας (κατώφλι φτώχειας)	Άτομα που διαμένουν σε νοικοκυριά των οποίων το οικογενειακό εισόδημα είναι μικρότερο του 40, 50 και 70% του αντίστοιχου εθνικού διαμέσου εισοδήματος.
5.	Δείκτης Σχετικής Φτώχειας ατόμων παγιδευμένων στη φτώχεια μία δεδομένη χρονική στιγμή	1995Χ: Δείκτης σχετικής φτώχειας, χρησιμοποιείται ως όριο το 60% του διαμέσου εισοδήματος του 1995 πολλαπλασιασμένο με τον πληθωρισμό της περιόδου 1994-95. 1996: Δείκτης σχετικής φτώχειας, χρησιμοποιείται ως όριο το 60% του διαμέσου εισοδήματος του 1996. 1996Χ: Δείκτης σχετικής φτώχειας, χρησιμοποιείται ως όριο το 60% του διαμέσου εισοδήματος του 1995 πολλαπλασιασμένο με τον πληθωρισμό της περιόδου 1994-96. 1997: Δείκτης σχετικής φτώχειας, χρησιμοποιείται ως όριο το 60% του διαμέσου εισοδήματος του 1997.
6.	Δείκτης σχετικής φτώχειας πριν τις μεταβιβαστικές πληρωμές	1. Αρχικό εισόδημα. 2. Αρχικό εισόδημα + συντάξεις γήρατος και επιζώντων.
7.	Δείκτης επιμονής της σχετικής φτώχειας πριν τις μεταβιβαστικές πληρωμές	Άτομα που ζουν σε νοικοκυριά των οποίων το οικογενειακό εισόδημα είναι μικρότερο του 60% του εθνικού αντίστοιχου διαμέσου εισοδήματος για τρία συνεχή χρόνια.
8.	Δείκτης περιφερειακής συνοχής	Συντελεστής της μεταβολής του ποσοστού απασχόλησης σε επίπεδο NUTS 2.
9.	Ποσοστό μακροχρόνιας ανεργίας	Ποσοστό των μακροχρόνια ανέργων στο σύνολο του οικονομικά ενεργού πληθυσμού. Μακροχρόνια άνεργος θεωρείται αυτός που ενεργά αναζητεί εργασία για χρονικό διάστημα μεγαλύτερο του ενός έτους.
10.	Ποσοστό μακροχρόνιας ανεργίας	Ποσοστό των μακροχρόνια ανέργων ως προ το σύνολο των ανέργων.
11.	Ποσοστό σημαντικής μακροχρόνιας ανεργίας	Ποσοστό των μακροχρόνια ανέργων στο σύνολο του οικονομικά ενεργού πληθυσμού. Το άτομο είναι άνεργο για διάστημα μεγαλύτερο των 2 ετών.
12.	Ποσοστό ατόμων που έχουν εγκαταλείψει το σχολείο και δεν είναι ούτε στο εκπαιδευτικό σύστημα ούτε στην κατάρτιση	Ποσοστό των ατόμων ηλικίας 18-24 ετών στο σύνολο του πληθυσμού που έχουν εγκαταλείψει το σχολείο και δεν είναι στο εκπαιδευτικό σύστημα ή σε πρόγραμμα κατάρτισης αφού έφτασαν σ' ένα συγκεκριμένο επίπεδο σπουδών.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΙΙΙ

ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΙΚΟΙ ΠΙΝΑΚΕΣ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ EQUAL

ΥΠΟΠΡΟΓΡΑΜΜΑ 1:		Α Π Α Σ Χ Ο Λ Η Σ Ι Μ Ο Τ Η Τ Α			
Μέτρο	Π/Υ (ΜΕΥΡΟ)	Δημόσια Δαπάνη (ΜΕΥΡΟ)	Συμμετοχή ΕΚΤ. (ΜΕΥΡΟ)	Βαρύτητα στο Υ π/μσ (%)	Βαρύτητα στο Πρόγραμμα (%)
1.1. Διευκόλυνση της πρόσβασης και της επιστροφής στην αγορά εργασίας	33,312	33,212	24,984	75,00	24,00
1.2. Καταπολέμηση του ρατσισμού και της ξενοφοβίας σε σχέση με την αγορά της εργασίας	11,104	11,104	8,328	25,00	8,00

ΥΠΟΠΡΟΓΡΑΜΜΑ 2:		Α Ν Α Π Τ Υ Ξ Η Ε Π Ι Χ Ε Ι Ρ Η Μ Α Τ Ι Κ Ο Υ Π Ν Ε Υ Μ Α Τ Ο Σ			
Μέτρο	Π/Υ (ΜΕΥΡΟ)	Δημόσια Δαπάνη (ΜΕΥΡΟ)	Συμμετοχή ΕΚΤ. ΜΕΥΡΟ)	Βαρύτητα στο Υ π/μσ (%)	Βαρύτητα στο Πρόγραμμα (%)
2.1 Πρόσβαση για όλους όσον αφορά στη διαδικασία δημιουργίας μιας επιχείρησης	20,820	20,820	15,615	60,00	15,00
2.2. Ενίσχυση της κοινωνικής οικονομίας	13,880	13,880	10,410	40,00	10,00

ΥΠΟΠΡΟΓΡΑΜΜΑ 3:		Π Ρ Ο Σ Α Ρ Μ Ο Σ Τ Ι Κ Ο Τ Η Τ Α			
Μέτρο	Π/Υ (ΜΕΥΡΟ)	Δημόσια Δαπάνη (ΜΕΥΡΟ)	Συμμετοχή ΕΚΤ. (ΜΕΥΡΟ)	Βαρύτητα στο Υ π/μσ (%)	Βαρύτητα στο Πρόγραμμα (%)
3.1 Προώθηση της δια βίου μάθησης και των εργασιακών πρακτικών ενσωμάτωσης	13,880	13,880	10,410	40,00	10,00
3.2. Υποστήριξη της προσαρμοστικότητας των εταιριών και των εργαζομένων	20,820	20,820	15,615	60,00	15,00

ΥΠΟΠΡΟΓΡΑΜΜΑ 4:		Ι Σ Ξ Ξ Ε Υ Κ Α Ι Ρ Ι Ξ Ξ Γ Ι Α Γ Υ Ν Α Ι Κ Ξ Ξ Κ Α Ι Α Ν Δ Ρ Ξ Ξ			
Μέτρο	Π/Υ (ΜΕΥΡΟ)	Δημόσια Δαπάνη (ΜΕΥΡΟ)	Συμμετοχή ΕΚΤ. ΜΕΥΡΟ)	Βαρύτητα στο Υ π/μσ (%)	Βαρύτητα στο Πρόγραμμα (%)
4.1. Συνδυασμός οικογενειακής και επαγγελματικής ζωής	4,164	4,164	3,123	30,00	3,00
4.2. Ενθάρρυνση της κατάργησης του επαγγελματικού διαχωρισμού	9,716	9,716	7,287	70,00	7,00

ΥΠΟΠΡΟΓΡΑΜΜΑ 5:		ΟΙ ΑΙΤΟΥΝΤΕΣ ΑΣΥΛΟ	
ΜΕΤΡΟ 5.1:		Υποστήριξη της κοινωνικής και επαγγελματικής ένταξης των αιτούντων άσυλο	
Προϋπολογισμός (ΜΕΥΡΟ)			
Συνολικός προϋπολογισμός	Δημόσια Δαπάνη	Συμμετοχή Ε.Κ.Τ.	Εθνική Συμμετοχή
2,776	2,776	2,082	0,694

ΥΠΟΠΡΟΓΡΑΜΜΑ 6:		ΤΕΧΝΙΚΗ ΒΟΗΘΕΙΑ			
Μέτρο	Π/Υ (ΜΕΥΡΟ)	Δημόσια Δαπάνη (ΜΕΥΡΟ)	Συμμετοχή Ε.Κ.Τ. (ΜΕΥΡΟ)	Βαρύτητα στο Υ π/μα (%)	Βαρύτητα στο Πρόγραμμα (%)
6.1. Ειδικές δράσεις υποστήριξης της Κ.Π. EQUAL	4,164	4,164	3,123	50	3
6.2. Τεχνική Βοήθεια για τη διοικητική και χρηματοδοτική υποστήριξη της πρωτοβουλίας	2,776	2,776	2,082	33	2
6.3. Συμπληρωματικές δράσεις τεχνικής βοήθειας	1,388	1,388	1,041	17	1

Στην Ολομέλεια της 21^{ης} Δεκεμβρίου 2001 παρέστησαν τα κάτωθι Μέλη
της Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής:

ΠΡΟΕΔΡΟΣ

Καθηγητής Ανδρέας Κιντής

ΑΝΤΙΠΡΟΕΔΡΟΙ

Πολίτης Δημήτρης
Γ.Σ.Ε.Ε.

Α΄ ΟΜΑΔΑ

Αβραμίδης Νικόλαος
Μέλος Δ.Σ. Γ.Σ.Ε.Β.Ε.Ε.

Κεφάλας Χαράλαμπος
Εκπρόσωπος Ε.Σ.Ε.Ε.

Παπαδημητρίου Ιωάννης
Β΄ Αναπλ. Γενικός Γραμματέας
Δ.Σ. Γ.Σ.Ε.Β.Ε.Ε.
σε αναπλήρωση του
Μότσου Γεωργίου
Προέδρου Δ.Σ. Γ.Σ.Ε.Β.Ε.Ε.

Σκορίνης Νικόλαος
Α΄ Αντιπρόεδρος Δ.Σ. Γ.Σ.Ε.Β.Ε.Ε.

Στεφάνου Ιωάννης
Εκπρόσωπος Σ.Ε.Β.

Ραδαίος Κωνσταντίνος
Ένωση Ελληνικών Τραπεζών
σε αναπλήρωση του
Τσατήρη Γεωργίου
Ένωση Ελληνικών Τραπεζών

Β΄ ΟΜΑΔΑ

Αριστειδόπουλος Ιωάννης
Γ.Σ.Ε.Ε.

Αυγητίδης Ελευθέριος
Γ.Σ.Ε.Ε.

Σπανού Δέσποινα
Α.Δ.Ε.Δ.Υ.
σε αναπλήρωση του
Βρεττάκου Ηλία
Α.Δ.Ε.Δ.Υ.

Γκούβερη Ρέα
Γ.Σ.Ε.Ε.

Κόλλιας Κωνσταντίνος
Α.Δ.Ε.Δ.Υ.

Κωνσταντινίδης Ιωάννης
Γ.Σ.Ε.Ε.

Μίχας Ιωάννης
Γ.Σ.Ε.Ε.

Ξενάκης Βασίλειος
Α.Δ.Ε.Δ.Υ.

Παπαντωνίου Κωνσταντίνος
Α.Δ.Ε.Δ.Υ.

Αποστολόπουλος Αναστάσιος
Α.Δ.Ε.Δ.Υ.
σε αναπλήρωση του
Παπασύρου Σπύρου
Προέδρου Α.Δ.Ε.Δ.Υ.

Παυλιδάκης Γεώργιος
Γ.Σ.Ε.Ε.
σε αναπλήρωση του
Πολυζωγόπουλου Χρήστου
Προέδρου Γ.Σ.Ε.Ε.

Σκαρμούτσος Διονύσιος
Γ.Σ.Ε.Ε.

Γ΄ ΟΜΑΔΑ

Αλεξόπουλος Παναγιώτης
Πρόεδρος Οικονομικού
Επιμελητηρίου Ελλάδος

Γιατράκος Νικόλαος
Αναπληρωτής Δήμαρχος Αθηναίων

Γωνιωτάκης Γεώργιος
Πρόεδρος Δ.Σ. Γ.Ε.Σ.Α.Σ.Ε.

Καραγιάννης Δημήτριος
Εκπρόσωπος ΠΑ.Σ.Ε.Γ.Ε.Σ.

Κοιμήσης Απόστολος
Γενικός Γραμματέας Κ.Ε.Δ.Κ.Ε.

Τσανικλίδης Φώτης
Εκπρόσωπος Γεωτεχνικού
Επιμελητηρίου Ελλάδος

ΓΕΝΙΚΟΣ ΓΡΑΜΜΑΤΕΑΣ

Γρηγόριος Παπανίκος

ΤΜΗΜΑ ΔΗΜΟΣΙΩΝ & ΔΙΕΘΝΩΝ ΣΧΕΣΕΩΝ ΤΗΣ Ο.Κ.Ε.

Για κάθε πληροφορία σχετικά με το έργο και τη λειτουργία της Ο.Κ.Ε. είναι στη διάθεσή σας το Τμήμα Δημοσίων & Διεθνών Σχέσεων της Επιτροπής, υπό τη διεύθυνση της κας Μάρθας Θεοδώρου.

Τηλ.: (210) 9249510-2, Fax: (210) 9249514, e-mail: iproke@otenet.gr